

Η ολιτ. 410 Δ.). Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν δὲν ἔξαντκεῖ τὸν κόσμον τῶν χαρακτηριστικῶν. ‘Υπάρχει τὸ ἐρυθρὸν ὡς νοητὸν καὶ τὸ ἐρυθρὸν ὃς αἰσθητόν· ἡ ἐρυθρότης γενικῶς καὶ ἡ εἰδικὴ αὐτὴ ἐρυθρότης τοῦ τριανταφύλλου τούτου. Υπάρχει τὸ ἀπόλυτον κάλλος, ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ ὠραιότης τοῦ χρώματος τὸ ὅποιον βλέπω (Φαίδων, 100 Β): ὑπάρχει ἡ ἀπόλυτος θεότης, ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἴσοτης τῶν δύο τούτων τεμαχίων ἔνδον τῆν ὅποιαν ἀντιλαμβάνομα· ὑπάρχει ἡ ἰδεώδης κλίνη, ὑπάρχει ὅμως καὶ ἡ κλίνη τὴν ὅποιαν κατεσκεύασεν ὁ ἔνδονργός· καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ ἐπίσης εἶνε ἐνα ὑπόδειγμα ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὃτι δυχατὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν τέχνην τοῦ ζωγράφου: ὑπάρχουν τὰ ἔκτὸς τοῦ χρόνου παραδείγματα ὡς ἐπίσης καὶ τὰ δημιουργημένα τοιαῦτα (Τιμ. 28·29). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἔκτὸς τῆς ἰδεώδους τάξεως καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ὑπάρχουν τὰ εἰδικὰ κατασκευάσματα καὶ ἡ τάξις τῆς φύσεως. ‘Ο Πλάτων ποτὲ δὲν ἀναπτύσσει τὰ ὅσα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ἀντίθεσιν αὐτήν· δὲν φαίνεται μάλιστα νὰ ἔχῃ σαφῶς ἀντιληφθῆ ἀυτήν· ἡ ἀντίθεσις εἰς τὰ συγγράμματά του ὑπονοεῖται μᾶλλον παρ’ ὅτι εἶνε δητῶς ἐκπεφρασμένη. Διὰ τοῦτο καὶ συνήθως ἀναφέρεται εἰς τὰ εἴδη καὶ εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ ὃς εἰς ἴσοδύναμα.

* * *

1) Τὰ εἴδη εἶνε πράγματα - καθ’ ἔαυτά· δηλαδὴ δὲν εἶνε σχετικὰ πρὸς ὅτιδήποτε ἄλλο. Εἶνε δοτι, εἶνε. Τὰ εἴδη ἔχουν ἐσωτερικὸν περιεχόμενον: τὸ κάλλος εἶνε καθωρισμένη φύσις, τὴν ὅποιαν ἐννοεῖ κανεὶς καθ’ ἔαυτήν, καὶ συνισταμένη ἀφ’ ἔαυτῆς. Εἰς τὸ πεδίον τῆς πείρας τὸ μέγα εἶνε σχετικὸν πρὸς τὸ μικρόν· εἰς τὸν κόσμον τῶν εἰδῶν τὸ μέγεθος εἶνε ἀπόλυτον. Τὰ εἴδη εἶνε ἀπόλυτα, ἐν σχέσει α) πρὸς τὰ πράγματα, β) τὰς διανοίας γ) πρὸς τὰ ἄλλα εἴδη. ‘Ἄσ τιδωμεν τὴν σχέσιν τῶν εἰδῶν πρὸς τὰ πράγματα: τὰ εἴδη δὲν εἶνε κεχωρισμένα ἀπὸ τὰ πράγματα οὐχ ἡττον ὅμως ἔχουν τὸ εἶναι τους ἐν ἔαυτοῖς. Αἱ διοιομορφίαι (ταυτότητες) αἱ δηποῖαι ἐπαναλαμβάνονται ἐν τῇ δοῇ εἶνε συνεστημέναι ἀνεξαρτήτως τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὴν δοήν. ‘Οταν τὸ ψυχρὸν τοῦτο ἀντικείμενον παρέλθῃ παραμένει ἄθικτος ἡ οὐσία τοῦ ψυχροῦ· ὅμοιως, ἐὰν προστεθῇ ἐνα ἀκόμη ψυχρὸν ἀντικείμενον εἰς τὰ

ὑπάρχοντα ἥδη τοιαῦτα, κατ' οὐδὲν μεταβάλλεται ἡ φύσις τοῦ ψυχοῦ. Τὸ ψυχόν τοῦτο ἀντικείμενον γίνεται θεομόν· τὸ ψυχόν ὅμως εἶνε καὶ πάραμένει ψυχόν. Κατὰ ταῦτα τὰ πράγματα χρησιμεύουν ὡς παραδείγματα τῶν εἰδῶν τὰ δικοῖα ὅμως δὲν ὑπάρχουν ὡς ἔξ ξείνων. Ἡ φύσις τῆς δικαιοσύνης παραμένει ἡ ἴδια δικαιοδήποτε καὶ ἂν εἴνε αἱ συνθῆκαι τῆς πόλεως ἡ τοῦ ἀτόμου εἰς τὰ δικοῖα ἐπικρατεῖ. Ἐὰν θέλομεν νὰ καθοδίσωμεν ἐὰν ἡ πόλις αὐτὴ εἴνε δικαία δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ λάβωμεν ὅπ' ὅψιν μας τὴν ἐποχήν, τὴν γεωγραφικὴν θέσιν ἡ ἐὸν κώδηκα τῆς πόλεως ταύτης.

Ἔάνεξαρτησία τῶν εἰδῶν ἀπὸ τὰ πράγματα γίνεται ἐπὶ πλέον καταφανῆς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ εἴδη εἴνε γνώμονες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅποιων εἴνε δυνατὸν νὰ ἐκτιμηθοῦν τὰ πράγματα. Ἐχομεν λοιπὸν τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ ἴδεώδους. Τὸ μέτρον διὰ τοῦ ὅποίου θὰ μετρηθῇ μία ὑπάρχουσα κατάστασις πραγμάτων δὲν εἴνε σχετικὸν οὔτε πρὸς τὴν κατάστασιν αὐτὴν οὔτε πρὸς οἷανδήποτε ἄλλην κατάστασιν καθόσον εἴνε δυνατὸν νὰ διατυπωθῇ τὸ ἔρωτημα ἐὰν ἡ ὑπαρξία ὡς σύνολον εἴνε καλή. Κατὰ ταῦτα, τὰ μέτρα εἴνε καθωρισμένα καθ' ἕαυτὰ ἀσχέτως πρὸς οἷανδήποτε ὑπάρχουσαν πραγματικότητα..

"Ἄσ εἶετάσωμεν τώρα τὴν σχέσιν τῶν εἰδῶν πρὸς τὴν διάνοιαν. Τὰ εἴδη γιγνώσκονται· κατ' οὖσίαν μάλιστα ἡ γνῶσις τῶν εἰδῶν εἴνε ἔμφυτος. Ἐχομεν λοιπὸν τὴν ὑπαρξίαν τῶν εἰδῶν ἐντὸς τῆς διάνοιας. Τὰ νοήματα εἴνε τὰ εἴδη ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ἐνυπάρξεως αὐτῶν ἐντὸς τῆς διάνοιας. Τὸ νὰ ἰσχυριζόμεθα ὅτι τὰ νοήματα εἴνε ἔμφυτα ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ διατεινώμεθα ὅτι ἡ διάνοια εἴνε μαζὶ μὲ τὴν πραγματικότητα. Αὐτὸ ποὺ λέγομεν «ἀνακάλυψις» τοῦ πραγματικοῦ εἴνε κάτι ἀνύπαρκτον. Ἐὰν λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὴν διάνοιαν ὡς κεχωρισμένην ὁντότητα θὰ καταλήξωμεν εἰς τὴν διάνοιαν ὡς κατανοοῦσαν τὰ ἴδια ἕαυτῆς περιεχόμενα. Εἴνε ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς μίαν ἔμφυτον αἴσθησιν (intuition) τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ θεωρία περὶ τοῦ ἔμφυτου τῶν ἴδεῶν εἴνε ἡ θεωρία περὶ τῆς οὖσιόδους συναφείας τῆς διανοίας πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἡ διανοία ἔξ αὐτῆς τῆς φέσεώς της γιγνώσκει τὸν κόσμον· οὕτω δὲ ἡ διάνοια ὑπερβαίνει ἕαυτὴν καὶ κοινωνεῖ πρὸς ἔκεινο ποὺ δὲν εἴνε αὐτή. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι ἡ γνῶσις εἴνε ἀνάμνησις ἔκεινου τὸ δικοῖον ἡ διάνοια ἐθεάσατο εἰς προ-

γενεστέραν ζωὴν ὅταν ἡτο χωρισμένη ἀπὸ τὸ σῶμα. Τὰ ἀνωτέρω εἰνε
δυνατὸν νὰ ἔρμηνεύσωμεν κατὰ γράμμα, προτιμώτερον ὅμως εἶνε νὰ
τὰ θεωρήσωμεν ὡς μῆθον ἀποδίδοντα τὴν θεωρίαν τῆς συνενώσεως τῆς
διανοίας πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ἡ γνῶσις δὲν εἶνε κανὲν τυχαῖον
συμβαιβηκός. ἢ κανὲν γεγονός ποὺ δυνατὸν νὰ συμβῇ εἰς τὴν διά-
νοιαν ἢ καὶ νὰ μὴ συμβῇ: περιλαμβάνεται εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν φύ-
σιν τῆς διανοίας.

Ἡ θεωρία τῆς ἐνυπάρξεως τῶν εἰδῶν ἐντὸς τῆς διανοίας εἶνε
ἀνάγκην συμπληρωθῆναι διὰ τῆς θεωρίας περὶ τοῦ ἀπολύτου χα-
ρακτῆρος τῶν εἰδῶν. Ἡ διάνοια γιγνώσει τὰ εἴδη τὰ δποῖα δὲν κα-
κατασκευάζει· τὰ εἴδη ἔχουν τὸ εἶναι τους ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ των. Ἐὰν
ἡ γνῶσις κατεσκεύαζε τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς δὲν θὰ ἦτο γνῶσις· διότι
ἡ γνῶσις εἶνε σχέσις πρὸς ἔκεινο τὸ δποῖον εἶνε δπως εἶνε ἀνεξαρτή-
τως τοῦ ἐὰν τὸ διανοεῖται τις ὡς τοιοῦτον. Δὲν ἔχομεν τὴν ἀντίθεσιν
μεταξὺ τοῦ εἴδους ὡς τοιούτου (ὡς εἴδους) καὶ τοῦ εἴδους δπως εἶνε. Δὲν
διμιλοῦμεν μόνον περὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἀλλὰ περὶ τῆς γνώ-
σεως ὡς τοιαύτης· αἱ ἰδιότητες τῶν ἀριθμῶν εἶνε ἀναγκαῖοτητες τὰς
δποῖας οὗτε οἵ θεοί εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀποχρούσουν (Νόμοι 818 Α). Τὰ
εἴδη εἶνε ἀπόλυτα διὰ τὸν Θεόν.

Δυνατὸν νὰ προβληθῇ ἡ ἀντίρρησις ὅτι δὲν μοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ
γνωρίσω ἔνα ἀντικείμενον «ἔξω» ἀπὸ ἐμένα εύρισκόμενον· ἡ γνῶσις εἶνε
κατ’ ἀνάγκην μία ἀλλοίωσις τῆς διανοίας· τὸ δι’ ἀντικείμενόν της εἶνε
περιεχόμενον τῆς διανοίας. Οὕτω, κατὰ τὸν Descartes, ἡ διάνοια εἶνε
οὐσία τῆς δποίας ἡ σκέψις εἶνε μία ἰδιότης. Εἰς τὴν γνῶσιν, ἡ διά-
νοια εύρισκεται κεκλεισμένη ἐν ἑαυτῇ. Μία τοιαύτη ἀντίρρησις στη-
ρίζεται μόνον ἐὰν δεχθῶμεν τὴν λογικὴν τοῦ τύπου ὑποκείμενον—κα-
τηγορούμενον· οἷαδήποτε ἀλήθεια περὶ δντότητός τινος ἐκφράζει μίαν
ἰδιότητα (κατηγορούμενον) περὶ αὐτῆς· συνεπῶς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ
ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ μίας δντότητος καὶ ἀλλης δντότητος. Εἰς τὸν
Πλάτωνα δὲν ὑπάρχει καμμία ἀπόδειξις περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιαύτης
τινὸς λογικῆς τύπου ὑποκείμενον—κατηγορούμενον· τούναντίον μάλι-
νστα πάρχουν ἀφθονοι ἀποδεῖξεις ὅτι ἡ λογική του (ἐφ' ὅσον εἶνε κατ’
ἀρχήν δυνατὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι δ Πλάτων εἶχε σύστημα λογικῆς) ἡτο
μία λογική τῆς συνθέσεως. Τὰ εἴδη κοινωνοῦν πρὸς ἀλληλα, τὰ

ἀντικείμενα ἀντιγράφουν τὰ εἴδη· ἡ ψυχὴ κατανοεῖ τὰ εἴδη.

Τέλος τὰ εἴδη δὲν εἶνε σχετικὰ τὰ μὲν πρὸς τὰ δέ. Φυσικά, ὅπως εἴπομεν ἡδη, τὰ εἴδη κοινωνοῦν πρὸς ἄλληλα. Διὰ νὰ κοινωνήσουν δῆμος εἶνε ἀνάγκη νὰ εἶνε. "Ἐκαστον εἶδος εἶνε μία φύσις καθ' ἔαντινην ἡ ὅποια ἀντιτίθεται πρὸς τὰ ἄλλα εἴδη. 'Υπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐκαστον ἐκ τῶν εἰδῶν εἶνε ἔνα ἄτομον, «ἐκαστον» (Πολιτ. 479 E). "Ἐκαστον εἶδος εἶνε ἐν τι. Ἡ κοινωνία δὲν εἶνε συγχώνευσις· κατὰ τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν πρὸς ἄλληλας σχέσεις τὰ εἴδη διατηροῦν τὴν ταυτότητά των. Οὖτως εἰς τὸν Τίμαιον (52 A) λέγει ὁ Πλάτων ὅτι «Ἐν μὲν εἴναι τὸ κατὰ ταύτα εἶδος ἔχον, οὔτε εἰς ἔαντὸν εἰσδεχόμενον ἄλλο ἄλλοθεν οὔτε αὐτὸν εἰς ἄλλο ποιῶν».

2) "Ἐκαστον εἶδος ἀποκλείει τὸ ἀντίθετόν του. Εἰς τὸν συγκεκριμένον κόσμον μας τὰ ἀντίθετα γεννῶνται ἐκ τῶν ἀντιθέτων· π.χ. ὁ θάνατος ἐκ τῆς ζωῆς. Εἶνε δῆμος ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων ὡς τοιούτων καὶ τῶν πραγμάτων εἰς τὰ ὅποια τὰ ἀντίθετα εἶνε παρόντα (Φαίδων 103 B)· καὶ λέγομεν τότε ὅτι τὰ ἀντίθετα ὡς τοιαῦτα δὲν γεννοῦν τὰ μὲν τὰ δέ. Καὶ γενικώτερον, εἰς τὸν κόσμον τῆς δόξης τὰ ἀντίθετα εἶνε συγχρόνως παρόντα· «εἰς τὸν Σιμμίαν ὑπάρχει ταυτοχρόνως καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ σμικρότητος», ἀφοῦ «ὁ Σιμμίας εἶνε μεγαλείτερος (ὑψηλότερος) τοῦ Σωκράτους καὶ μικρότερος τοῦ Φαίδωνος» (Φαίδων 102 B). Τὸ μέγεθος δῆμος ὡς τοιοῦτον δὲν ἐπιδέχεται τὴν σμικρότητα καὶ δὲν ὑφίσταται ἀπὸ μέρους τῆς ἄλλοιωσίν τινα. Τὸ γεγονός ὅτι ἐκαστον εἶδος ἀποκλείει τὸ ἀντίθετόν του εἶνε σπουδαῖον· εἶνε ἡ ἀρχὴ κατὰ τὴν ὅποιαν ἐν ἐκαστον εἶδος εἶνε εἰδικὴ καὶ καθωρισμένη φύσις καὶ ἡ ὅποια καθιστᾶ δυνατὰς σαφεῖς καὶ ἀπὸ ἄλλήλων διακεκριμένας ἴδεας. "Ἐνῷ ἐξ ἐναντίας τὰ ἐκ τῆς πείρας χαρακτηριστικὰ εἶνε διφορούμενα· τὸ ὕδατον φαίνεται ἀσχημόν, τὸ δίκαιον ἀδίκον, τὸ διπλοῦν φαίνεται ἐξ ἵσου ἥμισυ ὅσον καὶ διπλοῦν (Πολιτ. 479 B).

3) Πλὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἀντιθέτων ἔχομεν ἐπὶ πλέον καὶ ἀπόλυτον διαφορὰν τοῦ ἐνὸς εἴδους ἀπὸ τὸ ἄλλο. "Ἐκαστον εἶδος εἶνε «ἔαντὸν» καὶ συνεπῶς διάφορον καὶ διακεκριμένον ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλο· ἡ λευκότητος εἶνε «ἔτερον» ἀπὸ τὴν στρογγυλότητα. "Ἐκαστον εἶδος

είνε ταυτὸν πρὸς ἔαυτὸν καὶ διάφορον ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶδος.³ Εδῶ ἔχουμεν νὰ κάμωμεν μὲ τὴν κατηγορίαν τοῦ «καθαροῦ» ἐπὶ τῆς ὅποιας τόπον ἐπιμένει ὁ Πλάτων. Ή τελεία καὶ ἴδεώδης καθαρότης ἐπιτυγχάνει νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὸν κόσμον τῶν εἰδῶν κατὰ τοῦτο ὃτι ἔκαστον εἶδος είνε «ἀμιγὲς» οἷου δήποτε ἄλλου καὶ ὃς ἐκ τούτου είνε ἀπλοῦν.⁴ Έκαστον εἶδος είνε ωρισμένως ἔαυτό. Οὗτο λέγει ὁ Πλάτων διι «σμικρὸν ἄμα καθαρὸν λευκὸν μεμιγμένον πολλοῦ λευκοῦ λευκότερον ἄμα καὶ κάλλιον καὶ ἀληθέστερον γίγνεται» (Φιλ. 53 A, B).⁵ Έν αὐτῷ πέσει πρὸς αὐτὰ τὰ ἐκ τῆς πείρας χαρακτηριστικὰ είνε ἀκαθαρτα καὶ σύνθετα. Ή χαρὰ είνε ἀναμεμιγμένη μὲ λύπην, διότι ἡ χαρὰ είνε ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν λύπην. Τὸ ἐμπειρικὸν (φαινόμενον) χρῶμα αὐτοῦ τοῦ τραπεζιοῦ είνε καφετί· τὸ χρῶμα αὐτὸν είνε ἓνα συγκεχυμένον μῆγμα ἀπὸ καφετὶ μὲ μαῦρο καὶ κίτρινον. Κάθε ἐμπειρικὸς χαρακτηρισμὸς είνε ἀνάμικτος· δὲν είνε ποτὲ ωρισμένως τοῦτο ἢ ἐκεῖνο· δὲν είνε δυνατὸν νὰ περιγραφῇ ὑπὸ καμμίας ωρισμένης ἐννοίας ἢ ὑπὸ διμάδος τινὸς ἐννοιῶν. Ή τάδε είνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καλός· ἔνας ἄλλος είνε ἔξυπνος ἄλλὰ καμμία φορὰ καὶ ἀνόητος. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ “Ομηρος καυτουλάει καμμιὰ φορά!

Τὸ πράγματι πραγματικὸν είνε λοιπὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα ἀπλοῦν, ἀδιαίρετον καὶ ἀνευ μερῶν («ἄμερὲς» Σοφ. 245 A). Τὰ εἴδη είνε στοιχεῖα, δπως τὰ γράμματα μιᾶς συλλαβῆς. Ή ἀντίρρησις ὅμως προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὃτι ὁ Πλάτων δούλει τὰ εἴδη· εἰς τὸν Σοφιστὴν (221 B) ἐπὶ παραδείγματι μᾶς δίδει μακροσκελῆ καὶ πολύπλοκον δρισμὸν τῆς ἀλιείας (ἀγκυστρευτικῆς) ὡς ἐνὸς εἴδους θηρεύσεως ὑπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἐνὸς ωρισμένου εἴδους ζώου. Εἰς τὸν δρισμὸν δὲν ἀναλύει ἀραι γε ὁ Πλάτων τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀλιείας εἰς μέρη, καὶ ἐὰν ναί, δὲν είνε ἀραι ἢ ἰδέα τοῦ ἀλιεύειν εἴδος σύνθετον; Εἰς τὴν ἀντίρρησιν ταύτην είνε δυνατὸν νὰ ἀπαντήσωμεν κατὰ δύο τρόπους. Ή μία ἀπάντησις θὰ είνε ὃτι ἐνῷ πράγματι ἓνα εἶδος είνε σύνθετόν τι, τὰ μέρη του ὅμως είνε συνηνωμένα εἰς ἀδιάσπαστον ἐνότητα καὶ ἀποτελοῦν ἐν ὅλον (Σοφ. 245 C). Αὐτὴ νομίζομεν ἐπίσης ὃτι είνε ἢ ἔννοια ὑπὸ τὴν ὅποιαν ἡ ψυχὴ περιγράφεται ως ἀποτελουμένη ἀπὸ διακεκριμένα μέρη (λόγος, πνεῦμα, θυμὸς) καὶ ὅμως ὡς ἄπλη. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν θὰ εἴπωμεν ὃτι τὸ εἶδος είνε ἀπλοῦν ἐν τῇ

ἔννοιά ὅτι, καίτοι σύνθετον, ἀποτελεῖ ἐν ὅλον, ἔξυπονουσμένου συγχρόνος ὅτι τὸ ὅλον εἶνε κάτι περισσότερον ἀπὸ ἓνα μῆθοισμα μερῶν. Μία ἄλλη ἀπάντησις, ἵσως καὶ καταλληλοτέρα, θὰ είχεν ὡς ἔξης: Βεβαίως ἕνα εἶδος εἶνε δυνατὸν γὰρ ὅρισθη· ἀλλὰ τὸ νὰ ὅρισῃ κανεὶς δὲν σημαίνει νὰ ἀναλύσῃ· σημαίνει μίαν συσχέτισιν (κοινωνίαν) πρὸς ἄλλα εἶδη. ‘Ο δορισμὸς διαπιστώνει οὐσιώδεις σχέσεις. Μία δεδομένη ίδεα ὁρίζεται ύπότης σχέσεως της πρὸς διάφορα γένη τῶν ὅποιων εἶνε αὐτὴ ἕνα εἶδος. Τὸ τοιοῦτον ἀνάγκη νὰ ἔρμηνενθῇ ὡς σχέσις μεταξὺ ἀνεξαρτήτων εἰδῶν. Κατὰ ταῦτα ή ίδεα τῆς «ἀγκιστρευτικῆς», καίτοι εἶνε δυνατὸν γὰρ ὅρισθη, εἶνε ἀπλῆ.

* * *

“Ἄς συγκρίνωμεν τώρα τὸν κόσμον τῶν εἰδῶν πρὸς τὸν κόσμον τῆς δόξης, καθ’ ὃσον ὁ τελευταῖος οὐτος μεταλαμβάνει τοῦ μὴ · ὄντος. Ἐνα συγκεκριμένον ἀντικείμενον ὑπάρχει «διὰ» κάτι τι ἄλλο· ὑπάρχει λοιπὸν «διὰ» κάποιον δεδομένον ὃν τὸ ὅποιον ἀντικαμβάνεται. Δὲν ἔχει ἀνε ἔργητον φύσιν: εἶνε ἔκεινο τὸ ὅποιον φαίνεται εἰς μίαν διάνοιαν ὅτι εἶνε. «Ωστε εἴ τις εἶναι τι δνομάζει, τινὶ εἶναι ή τινὸς ή πρός τι δητέον αὐτῷ» (Θεαίτ. 160 B). Ο κόσμος τῆς δόξης στερεῖται ἀντικειμενικότητος· ἔξ οὖτε πετεῖται ὅτι ὅλαι αἱ ἔντυπώσει; εἶνε ἔξ ἵσου ἔγκυροι· δὲν ὑπάρχει πλάνη εἰς τὰς αἰσθήσεις· ἐπὶ πλέον αἱ φευδαισθήσεις τοῦ παράφρονος καὶ αἱ εἰκόνες τῶν δνείρων ἔχουν ἵσον κῦρος πρὸς τὰς ἔντυπώσεις τοῦ ἐν ἔγρηγροσει εύρισκομένου καὶ σώας ἔχοντος τὰς φρένας ἀνθρώπου. Η διάκρισις μεταξὺ φαινομένου καὶ πραγματικότητος καθὼς καὶ μεταξὺ ἀληθείας καὶ πλάνης καταπίπτει. Ἀπὸ τὴν ποικιλίαν τῶν ἔντυπώσεων τῶν αἰσθήσεων τίποτε δὲν ἀποκλείεται. Ἐὰν δέ, γενικεύοντες, ἐπεκτείνομεν τὴν σχετικότητα τῶν αἰσθήσεων εἰς σχετικότητα τῶν δοξασιῶν, τότε μία γνώμη εἶνε ἀληθῆς ἐφ’ ὃσον τὴν ὑποστηρίζω, ὅλαι δὲ αἱ γνῶμαι, εἴτε σύμφωνοι εἴτε ἀντιφατικαί, εἶνε ἀληθεῖς. Κάθε διανοούμενη διάνοια εἶνε ἀλάνθαστος. Η διάκρισις μεταξὺ τοῦ ἀμαθοῦς καὶ τοῦ σοφοῦ, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ή ἔννοια τοῦ εἰδικοῦ, χάνουν τὴν σημασίαν των, ἀφοῦ δὲν θὰ ὑπάρχει πλέον μία πεποίθησις καλλιτέρα ἀπὸ μίαν ἄλλην. Ἐχομεν μίαν δημοκρατικὴν ἴσοτητα με-

ταξὶ τῶν ἐντυπώσεων. Ἡ κριτικὴ δὲν ἔχει πλέον λόγον ὑπάρξεως.

Εἰς ἕνα τοιοῦτον κόσμον δὲν ὑπάρχουν πλέον κοινὰ ἀντικείμενα. Κάθε μία ἐντύπωσις εἶνε μοναδικὴ διὰ τὸ ὑποκείμενον τὸ δποῖον ἔχει ἀντίληψιν αὐτῆς: ἕκαστος ἀντιλαμβανόμενος ἔχει διάφορον κόσμον. Ὁ κοινὸς εἰς πάντας κόσμος διαλύεται εἰς μίαν πληθὺν ἀτομικῶν κόσμων. Ἀφοῦ δὲ δὲν ὑπάρχουν ἀνεξάρτητα μέτρα δὲν ὑπάρχει καὶ τόπος διὰ τὴν πειθώ ἔκτος ὑπὸ μορφὴν καθαρῶς προσωπικῆς ἐπιρροῆς. Ὁ, τι εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον μου ἔχει κῦρος δι' ἐμὲ καὶ μόνον. Δὲν ὑπάρχει συζήτησις οὔτε καν συνομιλία. Ἡ διάνοια εἶνε κλεισμένη μέσα εἰς τὸν ἴδιον της κόσμον. Ἔκαστος ἀνθρώπος εἶνε αὐτάρκης ὅσον ἀφορᾷ τὴν γνῶσιν· ἐκάστη διάνοια εἶνε μόνη· ἕκαστον γνωστικὸν ὑποκείμενον καθορίζει τὰ ἴδια του κριτήρια.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιαιτερος κόσμος εἶνε κατατεμαχισμένος εἰς πλῆθος κόσμων ἀσυνδέτων καὶ ἀσυμμέτρων πρὸς ἄλλήλους. Εἰς τὸν Σωκράτην ἀσθενοῦντα τὸ αὐτὸν ἀντικείμενον φαίνεται διάφορον παρ' ὅτι φαίνεται εἰς τὸν Σωκράτην ὑγιαίνοντα: ἢ δὲ μία παράστασις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ ως μέτρον διὰ τὴν ἄλλην. Δι' ἐκάστην κατάστασιν τοῦ ἀντιλαμβανομένου ἀγνθρώπου ὑπάρχει καὶ ἔνας διάφορος κόσμος· καὶ δὲν μᾶς μένει πλέον παρὰ ὁ σολιπσισμὸς τῆς παρούσης στιγμῆς.

Δὲν ὑπάρχει κοινόν τι ἐγὼ τὸ δποῖον νὰ συνενώνει τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐντυπώσεις ἢ τὰ διάφορα αὐτοῦ χρονικὰ τμήματα: καθ' ἐκάστην στιγμὴν τὸ ἐγὼ εἶνε νέον καὶ διάφορον. «Οταν ἀνντιλαμβάνομαι ἔνα ἄλλο πρᾶγμα, γίνομαι καὶ ἐγὼ ἄλλος» (Θεατ. 160 Α). Ἡ ἀνάμνησις δὲν εἶνε ἐπαναφορὰ τοῦ παρελθόντος ἀλλ' εἶνε ἡ παράστασις μίας νέας εἰκόνος. Κατὰ ταῦτα δὲν ὑπάρχει συνοχὴ μεταξὺ τῆς παρούσης καὶ τῆς παρελθούσης ἵστορίας τοῦ ἐγώ. Μὲ μίαν λέξιν δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐν μόνον ἀντικείμενον κοινὸν εἰς πολλὰς διανοίας οὔτε ἐν μόνον ἐγὼ κοινὸν εἰς πολλὰς ποικίλας ἐντυπώσεις—ὑπάρχει μόνον μία σειρὰ φαινομένων εἰς μίαν σειρὰν ἀπὸ ἐγώ. Καὶ οὕτω ἔχομεν τὸ παράδοξον ἀποτέλεσμα δτι ἡ σχετικότης συνεπάγεται ἀπόλυτον πληθωρισμόν.

Εἰς ἕνα κόσμον ὅμως σχετικότης τὰ πράγματα πλημμυρίζουν τὰ δριά των καὶ μεταβάλλονται τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο. Εύρισκονται οὕτω εἰς διαρκῆ ὅσην καὶ δὲν εἶνε ποτὲ τὰ αὐτά. Ὁ Πλάτων παραβάλλει τὸν

κόσμον τῆς δόξης πρὸς τὸ πέλαγος τῆς ἀπεριορίστου ἀνομοιότητος (Πολ. 273 D). Διαρκῶς γίγνεται κάτι νέον, μία ἀπόλυτος πληθὺς ποιοτήτων. "Ἐκαστον ἀντικείμενον ἔχει μοναδικὸν χαρακτῆρα· δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐπανάληψις οὔτε ἀναγνώρισις. Δὲν μᾶς εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσέλθωμεν δις εἰς τὸν αὐτὸν ποταμόν· οὔτε καὶ μίαν φορὰν μάλιστα· διότι εἰς τὸ πέλαγος τῆς ὁδῆς δὲν ὑπάρχουν καταστάσεις αἵ δποῖαι νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποδειχθοῦν ἢ νὰ χαρακτηρισθοῦν. Δὲν μᾶς εἶνε δυνατὸν νὰ διμιλήσωμεν οὔτε περὶ «τούτου» οὔτε περὶ «οὗτω». Ο κόσμος τῆς ὁδῆς δὲν εἶνε τίποτε καὶ τίποτε δὲν εἶνε δυνατὸν νὸ λεχθῆ περὶ αὐτοῦ.

* * *

Θὰ ἔξετάσωμεν τώρα τὰς ἀναλύσεις καὶ τὰς χρίσεις τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ ἡθικῶν καταστάσεων ἐφ' ὅσον αὗται συντείνουν πρὸς ἐπεξήγησιν τῶν γενικῶν μεταφυσικῶν αὐτοῦ θεωριῶν. "Η ὁρεῖς, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν κόσμον τῆς δόξης καὶ τὴν γενικὴν μεταφυσικὴν κατάστασιν. Συνεπῶς πρέπει νὰ ἀναμένωμεν νὰ συναντήσωμεν εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ὁρέξεως, τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς σχετικότητος, τὰ δποῖα ἀνεκαλύψαμεν εἰς τὸν κόσμον τῆς δόξης.

"Ο Πλάτων παραβάλλει τὰ ἐπιθυμητικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πολυκέφαλον τέρας. Αἱ ὁρέξεις εἶνε ποικίλαι καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπαχθοῦν ὑπὸ μίαν ὀνομασίαν. "Οπως ὁ κόσμος τῆς δόξης οὕτω καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος στερεῖται καθωρισμένου χαρακτῆρος. Οἰαδῆποτε δεδομένη ὁρεῖς γεννᾶται ἐκ τινος κενοῦ, ἢ δὲ ἵκανοποίησις αὐτῆς ἔγκειται εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κενοῦ τούτου. Οὕτω πίνω νερὸ διὰ νὰ σβύσω τὴν δίψαν μου. "Η συνείδησις ὅμως μίας ὁρέξεως δὲν εἶνε οὔτε ἀποκλειστικῶς εὐχάριστος οὔτε ὀδυνηρά: εἶνε καὶ τὸ δύο: ὑπάρχει ὁ πόνος τοῦ παρόντος κενοῦ καὶ ἡ εὐχαρίστησις τῆς προβλεπομένης πληρώσεως. Εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἀληθῶς πραγματικοῦ αἱ διάφοροι καὶ ἀντίθετοι ἴδεαι εἶνε κεχωρισμέναι· εἰς τὸν κόσμον ὅμως τῆς δόξης ὅλα συγχωνεύονται. "Η χαρὰ καὶ ἡ λύπη συμβαδίζουν. Οὕτω ὁ Πλάτων περιγράφει τὸν φθόνον ὡς μίαν ψυχικὴν κατάστασιν, κατὰ τὴν δποῖαν καὶ λυποῦμαι καὶ χαίρω διὰ τὰ ὀτυχήματα τῶν φίλων μου. "Η ἐπιθυμία στερεῖται ἀγνότητος.

Ἐπὶ πλέον αἱ ὁρέεις εἶνε βεβαιωμέναι μὲ σχετικότητα. Ἡ εὐχαρίστησις, ἡ ὅποια συνοδεύει τὸ σβύσιμο τῆς δίψας δὲν εἶνε οὐσιαστικὴ ἴδιότης· ὑπάρχει μόνον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πόνον, τὸν ὅποιον ὑποκαθιστᾶ. Ἡ ἰκανοποίησις μίας ὁρέεως συνίσταται εἰς τὰν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ μίαν λύπην. Ὅταν δὲ ὑποκαθιστᾶ τὴν λύπην, ἡ εὐχαρίστησις ὑποκαθιστᾶ ἔστι τὴν διότι παραχωρεῖ τὴν θέσιν της εἰς νέαν λύπην. Οὕτω ἡ ζωὴ τῆς ὁρέεως ἐμφανίζει τὸν μεταβατικὸν χαρακτῆρα τῶν γεγονότων ἐν τῷ χρόνῳ. «Διὰ τῆς πράξεως μου αὐτῆς τοῦ νὰ πίω ὕδωρ ενδίσκουν τὸ τέλος των καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ εὐχαρίστησις». Ἡ δὲ νέα λύπη, τὴν ὅποιαν προκαλεῖ ἡ ἀνάμνησις τῆς ἔξαφανισθείσης εὐχαριστησεως γεννᾷ μίαν νέαν ἐπιθυμίαν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ σβύσιμο μίας οἰασδήποτε ὁρέεως εἶνε μία ἀτελεύτητος διαδικασία, διότι εἰς κανὲν ἀπὸ τὰ διάφορα στάδια ἡ ἰκανοποίησις δὲν εἶνε γνησία. Ὁ Πλάτων παρομοιάζει τὴν ὅλην ἐνέργειαν πρὸς τὸ νὰ χύνῃ κανεὶς νερὸ μέσα σ' ἓνα δοχεῖο ποὺ τρέχει· αὐτὸ τὸ ὅτι «τρέχει» εἶνε ἡ ἀποψίς τοῦ μὴ-ὄντος εἰς τὴν ὁρέειν.

Ἡ ζωὴ τῆς ὁρέεως εἶνε μία συνεχὴς ὁδός. Μία ὁρεῖς δὲν ἔχει καμίαν ἐσωτερικὴν ἀρχὴν μέτρου ἢ μᾶλλον ἐπεκτείνεται διαρκῶς, καὶ ἀναποφεύκτως φέρει εἰς ὑπερβολήν. Ἡ φιλοδοξία εἶνε ἄνευ ὁρίων· ὅσον περισσότερον ἰκανοποιεῖται ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἀπόκτησιν ἵσχυος τόσον περισσότερον ζητεῖ νὰ κατακτήσῃ νέους κόσμους. Αἱ ὁρέεις εἶνε ἀχόρταγοι· ώς ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἀγάπη τοῦ χρήματος ὅταν παρουσιάζει τὴν μορφὴν τῆς φιλαργυρίας. Καὶ πάλιν, ὁ ἀχόρταγος χαρακτῆρα τῆς ὁρέεως προκύπτει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ὁρεῖς δὲν ἔχει πραγματικὸν τέλος· ἡ ὁρεῖς δὲν εἶνε παρὰ μία ἀκατάσχετος ἐπιθυμία νὰ γλυτώσῃ κανείς. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ὁρεῖς ἐμφανίζει τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀπείρου.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἐπιθυμητικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἐμφανίζει μὴ-καθαρότητα μὲ ώς συνέπειαν ἀκαθοριστίαν τῆς φύσεως, σχετικότητα, ὁδὴν, αὐταπάτην. Ἐπὶ πλέον, ἡ ζωὴ τῆς ὁρέεως εἶνε ἐσωτερικὴ διάσπασις. Ὁ φυσικὸς ἀνθρωπος ενδίσκεται εἰς κατάστασιν διαρκοῦς —καίτοι μὴ κεκηρυγμένου—πολέμου τόσον πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ὅσον καὶ πρὸς τὸν ἕαυτόν του (Νόμοι 625 Ε, 626 Α). Ὁ φυσικὸς ἀνθρωπος, τόσον εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὅσον καὶ εἰς τὰς ἐσωτερι-

κάς του σχέσεις, εὑρίσκεται εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ζούγκλας, διότι αἱ ὅρεξεις εἶνε ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, ἀνταγωνιστικαί. Μία δημάς ἀνθρώπων, τοὺς δποίους ἔφεραν ἐπὶ ταῦτὸ μόνον αἱ ὅρεξεις των, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποτελοῦν κοινωνίαν: μία ὅρεξις θέτει ἑαυτὴν ὡς κάτι τὸ ἀπόλυτον· δὲν ἀναγνωρίζει τὰς ἀξιώσεις οἷονδήποτε ἄλλου συμφέροντος· τὰ μεταχειρίζεται μόνον ὡς ὅργανα διὰ τὴν ἴδιαν ἑαυτῆς ἴκανοποίησιν. **Κατὰ ταῦτα,** ἔξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεώς της ἢ ἐπιθυμία εἶνε ἐγωϊστικὴ—βυθισμένη εἰς τὸν ἑαυτόν της—ἐνῷ ἢ ζωὴ τοῦ λόγου εἶνε περιληπτική, λαμβάνει δηλαδὴ ὑπ’ ὅψιν της τὰ συμφέροντα τοῦ συνόλου. **Ο ἐγωϊσμὸς** εἰς τὴν συμπεριφορὰν εἶνε ὅ,τι εἶνε ὁ σολιπσισμὸς εἰς τὴν γνῶσιν. Εἰς τὸν κόσμον τῆς σχετικότητος, εἰς τὸν ὄποιον οἰονδήποτε ἀντικείμενον εἶνε ὅ,τι φαίνεται εἰς τὸν ἀντιλαμβανόμενον ἀνθρώπον ὅτι εἶνε, ἔκαστον ἄτομον ἔχει τὸν ἴδιαίτερον αὐτοῦ κόσμον, οἵ δὲ ἀντιλαμβανόμενοι ποτὲ δὲν συναντῶνται ἐπὶ κοινοῦ τίνος πεδίου. Καθ’ ὅμοιον τρόπον, ὅταν τὴν ζωὴν κυβερνᾷ ἢ ὅρεξις, τὰ ἄτομα εἶνε χωρισμένα ἀπ’ ἄλλήλων, εὑρίσκονται εἰς κατάστασιν ἐμπόλεμον διότι οἵ σκοποί των εἶνε ἴδιωτικοί.

‘**Η ὀλιγαρχικὴ πόλις** εἶνε κράτος διηρημένον, ἐπερημένον κοινότητος σκοποῦ· οἵ πλούσιοι ἔκμεταλλεύονται τοὺς πτωχούς· οἵ πτωχοὶ ἔξανίστανται ἐναντίον τῶν πλουσίων καὶ ἀρπάζουν τὰς περιουσίας των. **Η ὀλιγαρχικὴ κοινωνία** παρουσιάζει τὴν διάσπασιν τοῦ κράτους εἰς διαφόρους δημάδας, ἔκάστη τῶν δποίων ἐπιδιώκει ἴδιους σκοπούς. Εἰς τὴν ὀλιγαρχικὴν κοινωνίαν κυριαρχεῖ τὸ ἐλατήριον τοῦ κέρδους· ἢ κοινωνία αὐτὴ εἶνε κτητικὴ καὶ ἐγωϊστικὴ κοινωνία. **Αντιστοίχως** δὲ τὸ ὀλιγαρχικὸν ἄτομον εἶνε ἀνθρωπὸς μικρός, μίζερος, φιλάργυρος· συσσωρεύει πλούτη, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔξοδεύει· δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν υἱόν του μερικὰς ἀθώας καὶ ἀβλαβεῖς εὐχαριστήσεις διότι θεωρεῖ ταύτας ὡς σπατάλην, ἀγνοεῖ δὲ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν του τὴν ἐπιθυμίαν τοιούτων ἀβλαβῶν εὐχαριστήσεων. **Ο ὀλιγαρχικὸς** ἀνθρωπὸς εἶνε τὸ αὐστηρόν, ὑπερβαλλόντως ἐργατικὸν ὃν ποὺ καταπνίγει ὅλας τὰς ὅρεξεις ἔκτὸς ἔκείνων ποὺ ἀφοροῦν ἐπικερδῆ ἐργασίαν. **Η αὐτὴ στενότης** ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ τυραννικοῦ ἀνθρώπου, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἡ στενότης αὐτὴ προσλαμβάνει μίαν περισσότερον ἐπιθετικὴν μορφήν. **Ο τι ὁ ὀλιγαρχικὸς** ἀνθρωπὸς

ἀγνοεῖ, ὁ τυραννικὸς ἀνθρωπὸς τὸ καταπολεμεῖ δραστηρίως μὲ πρόθεσιν νὰ τὸ καταστρέψῃ. Ἡ φύσις τόσον τοῦ ὄλιγαρχικοῦ ὅσον καὶ τοῦ τυραννικοῦ ἀνθρώπου ἔχει ὑποστῆ στρέβλωσιν ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εὑρίσκονται καὶ διὸ δύο κεκλεισμένοι ἐντὸς τοῦ κόσμου τῶν ίδίων αὐτῶν ἀτομικῶν συμφερόντων· στεροῦνται τοῦ χαρακτηριστικοῦ τῆς αὐτο-ὑπερβάσεως ὅπως εὑρίσκομεν αὐτὸς εἰς τὸν φιλόσοφον ὁ διποῖος ἐπιστρέφει εἰς τὸ σπήλαιον καὶ μεταλαμβάνει τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν τιμῶν τῶν ἔκει φυλακισμένων.

"Ἄσ ἴδωμεν τῷρα τὴν κριτικὴν τοῦ Πλάτωνος διὰ τὴν δημοκρατίαν. Ὁ δημοκρατικὸς ἀνθρωπὸς εἶνε τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον τόσον τοῦ ὄλιγαρχικοῦ ὅσον καὶ τοῦ τυραννικοῦ ἀνθρώπου. "Οπου ἐκεῖνοι εἶνε ἀποκλειστικοὶ οὗτος τὰ περικλείει ὅλα. Εἶνε ἀνίκανος νὰ εἴπῃ ὅχι εἰς οἰανδήποτε ὅρεξιν· ὅλαι αἱ ἐπιθυμίαι εἶνε ἔγκυροι καὶ πρέπει νὰ ἴκανοποιηθοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δημοκρατικὸς ἀνθρωπὸς δὲν ἔχει καθωρισμένην φύσιν· παραδίδεται τόσον εἰς τὰς καλὰς ὅσον καὶ εἰς τὰς κακὰς ἐπιθυμίας. Εἶνε ἡ συγχώνευσις ὅλων τῶν τύπων· εἶνε συγχρόνως φιλόσοφος, ἀθλητὴς καὶ ἀκόλαστος. Στερεῖται, κατὰ ταῦτα, ἀπλότητος· εἶνε τὰ πάντα καὶ συνεπῶς τίποτε. Ὁ δημοκρατικὸς ἀνθρωπὸς δὲν ἔχει ἀνεξάρτητον ὕπαρξιν· εἶνε ἀνοικτὸς εἰς τὰς ποικίλας ἐπιρροὰς τοῦ περιβάλλοντος καὶ εἰς τὰς ὑποβολὰς τῶν φίλων του· τὸ εἶναι του ὑφίσταται μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὰς περιβαλλούσας ταύτας συνθήκας. Κατὰ ταῦτα εἶνε τὰ πάντα, δι' ὅλους καὶ δι' ὅλας τὰς περιστάσεις. Εἶνε πληθύς. Οὕτω ὁ Πλάτων παρομοιάζει τὴν δημοκρατικὴν πόλιν πρὸς ἓνα κατάστημα ὅπου πωλοῦνται ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ἐμπορεύματα, διότι ἡ δημοκρατικὴ πολιτεία ἔχει μεγάλην ποικιλίαν ἐθίμων καὶ ἴδιοτροπιῶν· ἀνέχεται πᾶσαν οἰανδήποτε συμπεριφορὰν ὅσονδήποτε ἐκκεντρικὴ καὶ ἄν εἶνε. Συνέπεια τούτου εἶνε ὅτι ἡ δημοκρατικὴ πολιτεία καὶ τὸ δημοκρατικὸν ἀτομον εἶνε γραφικοὶ καὶ μαγευτικοί· ἡ ποικιλία των ὅμως δὲν εἶνε παρὰ μία ἀρνητικὴ ἴδιότης διὰ τὸν λόγον ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἔλλειψιν ἐκλεκτικῆς τινος ἀρχῆς. "Ἐκάστη ἐπιθυμία εἶνε ἔγκυρος, ἔκαστον ἀτομον πρέπει νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν ἑαυτόν του. Δὲν ὑπάρχει κριτικὴ, δὲν ὑπάρχει αὐτο-πειθάρχησις. Ὁ παραληλισμὸς μεταξὺ τῆς δημοκρατικῆς ἀπόψεως καὶ τῆς τοῦ ἐμπειρισμοῦ εἶνε προφανῆς· κατὰ τὴν μίαν οἰαδήποτε ἐπιθυμία ἀνάγκη νὰ ἴκανοποιηθῇ.

κατὰ τὴν ἄλλην κάθε ἀντίληψις εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρισθῇ. Καὶ αἱ δύο ἀπόψεις εἶνε ὅλοκληρωτικαὶ (totalitaire) καὶ αἱ δύο ὅμως εἶνε ἀναρχικαὶ διότι ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξίν ἀντικειμενικῶν μέτρων.

Μία δημοκρατικὴ κοινωνία εἶνε ὑπὲρ τῆς ἴσοτητος· ὅλαι αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ὅλα τὰ ἀτομὰ ἔχουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα. Οἱ γεροντότεροι ὑπηρετοῦν τοὺς νεωτέρους· οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητάς· οἱ ἀμαθεῖς τυγχάνουν τῶν αὐτῶν ἐνδείξεων σεβασμοῦ ὅπως καὶ οἱ σοφοί· οἱ γάιδαιοι περιπατοῦν μᾶζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Οὗτοι καὶ εἰς ἓνα κόσμον ὃπου κυριωχεῖ τὴν σχετικότητα, ὃπου κάθε πρᾶγμα εἶνε ὅ,τι φαίνεται πῶς εἶνε, ὅλα τὰ δεδομένα καὶ ὅλαι αἱ γνῶμαι εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως καὶ οἰαδήποτε κριτικὴ εἶνε ἀτοκεκλεισμένη. Αἱ γνῶμαι ἕνος ἀμαθοῦς εἶνε ἀληθεῖς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως του· ὅλοι οἱ ἀνθρωποι εἶνε ἔξεις τούς σοφοί.

"Ἄσ δύνψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τῶν καλῶν τεχνῶν. Ὁ ζωγράφος δημιουργεῖ τὸ ἀντίγραφον ἐνὸς ἀντιγράφου. Ἐργάζεται μὲ ψευδαισθήσεις ἐνῷ ὁ φιλόσοφος ἐργάζεται μὲ πραγματικότητας. Ἄσ διαιρέσωμεν τὸ ἔργον τοῦ ζωγράφου εἰς δύο μέρη: εἰς τὸ στάδιον τῆς παρατηρήσεως καὶ εἰς τὸ στάδιον τῆς δημιουργίας. Ὁ ζωγράφος παρατηρεῖ τὴν συγκεκριμένην κλίνην τὴν δποίαν κατεσκεύασεν ὁ ἔυλουργὸς κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἰδεώδους κλίνης. Ἄλλα καὶ πάλιν ὁ ζωγράφος δὲν παρατηρεῖ τὴν συγκεκριμένην κλίνην ὅπως εἶνε ἄλλο ὅπως φαίνεται αὕτη ἀπὸ τοῦ σημείου ποὺ τὴν παρατηρεῖ. Οὗτοι τὸ σχῆμα της εἶνε στρεβλωμένον· ἄλλα καὶ τὸ χρῶμα της εἶνε στρεβλωμένον ὡς ἐκ τῆς ἀντιθέσεώς του πρὸς ἄλλα χρώματα. Κατὰ ταῦτα ὁ ζωγράφος βλέπει τὸ ἀντικείμενον ὅπως τοῦτο ἐμφονίζεται ἀπὸ ἴδιαιτέρας ἀπόψεως.

"Ἄσ ἔξειτάσωμεν τώρα τὸν ζωγράφον ὡς παραγωγόν. Ἐκεῖνο ποὺ κατασκευάζει ὁ ζωγράφος δὲν εἶνε πραγματικόν τι ἀντικείμενον ἄλλο ἄπλως ἢ παράστασις ἐνὸς πραγματικοῦ ἀντικειμένου. Ἡ εἰκὼν μίας κλίνης δὲν εἶνε κλίνη, δσον ὅλιγον εἶνε πραγματικὴ κλίνη ἢ ἀντανάκλασις αὐτῆς ἐντὸς κατόπτρου. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ ζωγράφος δὲν κατασκευάζει κάτι τὸ πραγματικόν· δὲν εἶνε «δημιουργὸς» (ὅπως ὁ τεχνίτης). Τόσον ὡς παρατηρητής δσον καὶ ὡς κατασκευαστὴς ὁ ζωγράφος ἐργάζεται μὲ ψευδαισθήσεις.

"Ας ίδωμεν τώρα τὴν ἄποψιν τῆς ποιητικῆς διαθέσεως. Ὁ ποιητής, ὃς ἐκ τῆς αἰσθηματικότητός του εἰσέρχεται ἐντὸς τῶν σκηνῶν τὰς δροίας περιγράφει τὸ δὲ ἀκροατήριον, ποὺ παρακολουθεῖ τὸ δρᾶμα, ὑποφέρει μαζὶ μὲ τὸν ἥρωα του. Τὰ αἰσθήματα δμως αὐτά, εἴτε τοῦ ποιητοῦ εἴτε τοῦ κοινοῦ, εἶνε ψευδο-αἰσθήματα. Ἡ καλλιτεχνία εἶνε ἀπάτη, ἡ ὅπως διπλάσια πλάτων τὴν ἀποκαλεῖ, εἶνε «παιδιά». Δὲν εἶνε σοβαρὰ ἔργασία καὶ στερεῖται ἀληθείας καὶ εἰλικρινείας. Τὰ αἰσθήματα τοῦ ποιητοῦ δὲν εἶνε πραγματικά. Αἱ ἀντιλήψεις του ἀφοροῦν μόνον τὴν ἐμφάνισιν καὶ δχι τὴν πραγματικότητα: τὰ δημιουργήματά του δὲν εἶνε ἀληθῆ, εἰλικρινῆ πλάσματα.

Οὕτω λοιπὸν βλέπομεν ὅτι αἱ κρίσεις τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ἀνάλυσίς του τῶν ὅρεξεων, αἱ σκέψεις του ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἡθικῆς, ἡ κριτική του ἐπὶ τῶν καλῶν τεχνῶν, ὅλα στηρίζονται ἐπὶ τῆς ὄντολογίας του καὶ εἶνε συνέπειαι αὐτῆς. Αἱ ἡδοναὶ τῶν αἰσθήσεων καὶ ὁ κόσμος τῆς δόξης εἶνε ἐξ ἵσου παροδικά. Ὁ δημοκρατικὸς ἀνθρωπός, καὶ ὁ κόσμος ὃς συλλαμβάνει αὐτὸν ἡ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἀντίληψις εἶνε ἐξ ἵσου «πολλὰ» ἐστερημένα ἀποκλειστικότητος. Τόσον ἡ ζωὴ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ ἀνθρώπου δσον καὶ ὁ κόσμος εἰς τὸν ὅποιον κυριαρχεῖ ἡ σχετικότης εἶνε κατατεμημένα εἰς ἴδιαίτερα ἔγῳ ἡ διάδας. Ἡ σπουδαιότης τῶν μεταφυσικῶν θεωριῶν τοῦ Πλάτωνος ἔγκειται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ φῶς τὸ ὅποιον δίπτουν αὗται ἐπὶ τῶν ἀπόψεών του σχετικῶς πρὸς τὰ συγκεκριμένα ἡθικὰ ζητήματα. Ἐλέχθη—καὶ συμφωνοῦμεν πρὸς αὐτὸ—ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος δὲν ἀποτελεῖ σύστημα. Καὶ δμως εἶνε σύστημα ὃς ἐκ τοῦ ὅτι ἡ σκέψις του ἔχει συνοχήν. Ἐὰν λέγοντες σύστημα, ἐννοοῦμεν ἕνα σύνολον σαφῶς διατυπωμένων ἴδεων, εὑρισκομένων μεταξύ των εἰς σχέσιν προτάσεων καὶ συμπεράσματος, τότε ἀναντιρρήτως ἡ σκέψις του δὲν εἶνε συστηματική. Οὐχ ἦτον δμως εἶνε συστηματικὴ ὡς ἐκ τοῦ ὅτι τὰ διάφορα τμήματα ἀποτελοῦν ἔνα σχέδιον τοιοῦτον ὡστε αἱ ὄντολογικαὶ αὐτοῦ θεωρίαι καὶ αἱ συγκεκριμέναι αὐτοῦ ἀπόψεις νὰ ἔνισχύωνται ἀμοιβαίως.

* * *

Εἰς τὰς προηγουμένας παραγράφους ἐμελετήσαμεν τὰ εῖδη καὶ τὰ

πράγματα ως διακεκοιμένους κόσμους. Μία τοιαύτη περιγραφὴ εἶνε τὸ προῖὸν ἀφαιρέσεως. ‘Υπάρχει ὅμως ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῶν δύο κόσμων καὶ ἀμεσον ἔργον μας θὰ εἶνε νὰ διευκρινίσωμεν τόσον τὴν φύσιν ὅσον καὶ τὸν βαθμὸν τῆς σχέσεως ταύτης. Ἡ σχέσις τῶν εἰδῶν καὶ τῶν πραγμάτων («πράγματα, ἔργα») εἶνε ἀμφιμερής. Τὰ εἴδη εἶνε ἐντὸς τῶν πραγμάτων, εἶνε ὅμως ἐπίσης καὶ ἐπέκεινα αὐτῶν. Τὰ πράγματα μεταλαμβάνουν τῶν εἰδῶν ἔχομεν ὅμως καὶ τὴν ἀνικανότητα τῶν πραγμάτων νὰ μετέχουν πλήρως καὶ καταλλήλως τῶν εἰδῶν. Οὕτω, δὲ Πλάτων ὅμιλεῖ περὶ τῆς «παρουσίας» τῶν εἰδῶν εἰς τὰ πράγματα καὶ τῆς «κοινωνίας» μετ’ αὐτῶν (Φαίδων 100 D, Πολιτ. 476 A). Ὅμιλεῖ ὅμως ἐπίσης περὶ τῶν εἰδῶν ως «παραδειγμάτων» ποὺ τὰ ἀπομιμοῦνται τὰ πράγματα. Ο κόσμος τῆς δόξης εἶνε μῆγμα ὄντος καὶ μὴ-ὄντος· τὸ δὲ προδίδει τὴν ἐνύπαρξιν τῶν εἰδῶν, τὸ μὴ-δὲν τὴν ἕπεοβασιν αὐτῶν. Θὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Εἰς τὸν Φίληβον δὲ Πλάτων περιγράφει τὸν κόσμον ως μῆγμα ἐκ τοῦ Πέρατος καὶ τοῦ Ἀπείρου: τὸ συγκεκοιμένον, συνεπῶς, ἀντικείμενον εἶνε κάτι σύνθετον τοῦ δποίου τὸ Πέρας εἶνε ἐν ἐκ τῶν συστατικῶν. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι τὸ Πέρας εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ καθορισμοῦ, ως ἐκδηλοῦται αὕτη εἰς τὰς διαφύρους ἀναλογίας συμφώνως πρὸς τὰς δποίας ἔχουν κατασκευασθῆ τὰ συγκεκοιμένα πράγματα. Ἐὰν ἐρμηνεύσωμεν τὰ εἴδη ως τοὺς διαφόρους τρόπους τοῦ Πέρατος —μὲ μίαν λέξιν ως τὰς ἀναλογίας— θὰ ἐπεται ἐκ τούτου ὅτι τὰ εἴδη οὐ εἶνε συστατικὰ στοιχεῖα τῆς μικτῆς κλάσεως, τουτέστι, θὰ εἶνε αἱ καθορίζουσαι ἀναλογίαι τῶν μελῶν τῆς κλάσεως τοῦ μικτοῦ. Μία τοιαύτη θεωρία θέτει ἐνα πρόβλημα τὸ δποῖον δὲ Πλάτων θέωρει ως σχεδὸν ἀνεπίδεκτον λύσεως. Τὰ εἴδη εἶνε πράγματα καθ’ ἑαυτά· πῶς θὰ εἶνε λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἀποτελοῦν στοιχεῖα ἄλλου τινὸς συνθέτου; Ἡ θεωρία τῆς ἐνυπάρξεως τῶν εἰδῶν δυσκόλως συμβιβάζεται πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ ἀπολύτου χαρακτῆρος τῶν εἰδῶν. Ἐν δεδομένον εἶδος εἶνε παρὸν εἰς πλεῖστα καθ’ ἑκαστον πράγματα. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἐσήμαινε ἐν ἐκ τῶν δύο α) ὅτι τὸ εἶδος (ἢ ἴδεα) εἶνε κατατεμημένον εἰς τόσα μέρη ὅσα εἶνε τὰ καθ’ ἑκαστον πράγματα, δπότε θὰ ἔχανε τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν πραγματικότητά του, β) ἢ, ὅτι τὸ εἶδος δὲν εἶνε διεσπασμένον ἀλλ’ ὅτι ἀποδίδεται ἐν τῷ συνόλῳ του ὑπὸ ἐνὸς ἑκαστου

ἐκ τῶν πραγμάτων. Τοῦτο δὲ δύναται, νὰ τὸ πρᾶξη μόνον ἔὰν ὑπάρχῃ τόσον καθ' ἕαυτὸν ὅσον καὶ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τῇ ὑποθέσει ὅμως ταύτῃ θὰ ἦτο κεχωρισμένον ἀπὸ τὸν ἕαυτόν του. (Φιλ. 15 Β, C). Εἰς οἶναν δήποτε ἐκ τῶν δύο περιπτώσεων ἡ ἐν-ἕαυτῷ ὑπαρξίας τοῦ εἴδους θὰ ἔχει καταστραφῆ.

Ο Πλάτων εἶνε λίαν διατεθειμένος νὰ κόψῃ τὸν γόρδιον δεσμὸν ἀρνούμενος ὅτι ὑπάρχει οἵαδήποτε κοινωνία τῶν εἰδῶν μετὰ τῶν πραγμάτων ὑπάρχουν δὲ καὶ χωρία εἰς τὰ ὅποια ἀσπάζεται τὴν λύσιν ταύτην. Ἐν τῷ συνόλῳ ὅμως ἡ λύσις του εἶνε διάφορος· συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὸ ὅτι εὑρύνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ὄντος. Εἶναι σημαίνει εἶναι-ἐν-ἕαυτῷ σημαίνει ὅμως καὶ εἶναι εἰς σχέσεις. Τὰ εἴδη εὑρίσκονται ἐν ἕαυτοῖς, ἀλλ' ἐπίσης κοινωνοῦν πρὸς ἄλλα πράγματα. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν παράγραφον δι Πλάτων δηλοῖ ὅτι τὸ ἐν καὶ τὰ πολλὰ εἶνε ἀχώριστα ἐν τῇ διανοίᾳ (Φιλ. 15 D): καὶ πᾶν ὅτι εἶνε ἀχώριστον ἐν τῇ διανοίᾳ θὰ ἔδει νὰ εἶνε ἀχώριστον καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι. Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς παρούσης πραγματείας δὲν περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἔξετασις τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον ἡ ἐν-ἕαυτῷ-ὑπαρξίας καὶ σχέσις πρὸς ἄλλα εὑρίσκονται ἐν ἀρμονίᾳ. Θὰ θεωρήσωμεν ὡς δεδομένον ὅτι τὰ εἴδη ἐνυπάρχουν εἰς τὰ πράγματα, παραδεχόμενοι συγχρόνως ὅτι δι δρισμὸς τοῦ ὄντος ὡς ἐν-ἕαυτῷ-ὑπαρξεώς εἶνε ἀτελής.

Η ἔννοια τῆς θεωρίας τῆς ἐνυπάρξεως εἶνε ὅτι ὑπάρχει ἔνας καὶ μόνον ἔνας κόσμος. Τὸ νὰ ζητοῦμεν τὰ εἴδη δὲν σημαίνει ὅτι ἔγκαταλείπομεν τὰ πράγματα ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι εὑρίσκομεν τὴν ἀλήθειαν ὡς πρὸς αὐτά. Ἀνακαλύπτομεν τὰ εἴδη ἐν τὸς τῶν πραγμάτων, εὑρίσκοντες δὲ αὐτὰ κατανοοῦμεν τὶ εἶνε τὰ πράγματα. Η θεωρία, συνεπῶς, τῆς ἐνυπάρξεως εἶνε ἡ συνύπαρξις τῶν πραγμάτων μετὰ τῶν εἰδῶν, ἀκριβῶς ὅπως ἡ θεωρία τῶν ἐμφύτων ἴδεων εἶνε ἡ τῆς συνυπάρξεως τῆς διανοίας μετὰ τῆς πραγματικότητος. Η ἀνοδος κατὰ μῆκος τῆς τετμημένης γραμμῆς, ἀπὸ τοῦ κόσμου τῶν συμπερασμάτων εἰς τὸν κόσμον τῆς διαλεκτικῆς, εἶνε μία συνεχὴς διαδικασία κατὰ τὴν ὅποιαν ὅτι κατανοεῖται εἰς τὸ κατώτερον ἐπίπεδον περιλαμβάνεται εἰς τὸ ἀνώτερον τοιοῦτον. Εἰς τὸ κατώτατον ἐπίπεδον ἔχομεν τὴν γυμνὴν ἀμεσότητα, ἔνα συρρετὸν εἰκόνων καὶ παραστάσεων διαδεχόμενων

ἄλλήλας. Τὸ νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν «πίστιν» σημαίνει νὰ ὅλοκληρώσωμεν τὰ ἀκαθόριστα αὐτὰ δεδόμενα εἰς πράγματα διαφοροῦντα. Τὸ νὰ ὑψωθῶμεν μέχρι τῆς ἐπιστήμης σημαίνει νὰ δογανώσωμεν τὰ πράγματα ως παραδείγματα καὶ ἐφαρμογὰς νόμων. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀνωτάτη γνῶσις ἀποτελεῖ συνοπτικὴν καὶ ὅλοκληρωτικὴν θέαν ὅλων ὅσα προηγήθησαν, καὶ εἰς τὴν ὅποιαν κάθε μία χρονολογία εὑρίσκει τὴν θέσιν καὶ τὸ ὑπόδειγμά της. Εἰς τὰ ἐπίπεδα πάλιν τῆς γνώμης καὶ τῆς διανοίας, τὰ δεδομένα εἶνε γυμνὰ γεγονότα καὶ αἱ ὑποθέσεις εἶνε αὐθαίρετοι. Εἰς τὴν διαλεκτικὴν τὰ δεδομένα ἔχουν γίνει διαφανῆ εἰς τὴν διανόησιν· ὅρῶνται ως ὅροι ἐνὸς σχεδίου σχέσεων καὶ αἱ ὑποθέσεις ἔχουν μετατραπῆ εἰς πρόσματα ἐκ σταθερῶν προτάσεων. Εἰς τὸ ἐπίπεδον δὲ τῶν καλουμένων ἐπιστημῶν («τῶν τεχνῶν καλουμένων», Πολιτ. 511 C), ὑπάρχει ὅλοκληρωσις τῆς γνώσεως, ἀλλ’ αὐτῇ δὲν εἶνε πλήρης. Αἱ ἐπιστῆμαι εἶνε διακεκριμέναι ἀπ’ ἄλλήλων διότι ἔκαστη ἔξι αὐτῶν ἔχει τὰ ἴδια αὐτῆς ἀξιώματα καὶ τὰς βασικάς της προϋποθέσεις. Εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς πραγματικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὅποια εἶνε διαλεκτική, φθάνομεν εἰς μίαν μόνην γνῶσιν (Σὺ μ. π. 211D) μὲ μίαν κυριαρχοῦσαν ἀρχήν, τὴν ἀρχὴν τοῦ Κάλλους ἢ τοῦ Ἀγαθοῦ. Συνοψίζοντες λέγομεν ὅτι ἡ ἀνοδος κατὰ μῆκος τῆς τετμημένης γραμμῆς γίνεται πρὸς διαρκῶς μεγαλειτέραν ὅλοκληρωσιν, πρὸς μεγαλειτέραν βεβαιότητα, πρὸς μεγαλειτέραν σαφήνειαν, πρὸς μεγαλειτέραν ἀλήθειαν καὶ πρὸς μεγαλειτέραν ἀξίαν, «τιμήν».

Τὸ σπουδαῖον τοῦ πράγματος εἶνε ὅτι ἀναζητοῦντες τὰς ἰδέας φθάνομεν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων (Πολιτ. 530 B). Αἱ ἰδέαι εἶνε ἡ ἀληθής φύσις τῶν πραγμάτων. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει ἐν εἴδος, τὸ ὅποιον εἶνε ἀχώριστον ἀπ’ αὐτό· τὸ εἴδος τοῦτο τὸ ἔχει πάντοτε ἐφ’ ὅσον χρόνον ὑφίσταται· ἀποτέλεσμα δὲ τούτου εἶνε ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀποκτᾷ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ εἴδους του· ταυτίζεται πρὸς τὸ εἴδος του (Φαίδων 103 E· ὁ Πλάτων περιγράφει ἐνταῦθι ἐκείνην τὴν σχέσιν μεταξὺ πράγματος καὶ ἰδέας, ἡ ὅποια ὑπῆρξε βραδύτερον ἡ αἵτια ὥστε ὁ Ἀριστοτέλης νὰ ὅμιλῃ περὶ τοῦ πράγματος ως ἔχοντος οὐσίαν). Τὸ πρᾶγμα λοιπὸν ἔχει μίαν σταθερὰν φύσιν, ἡ ὅποια εἶνε αἵτια τῆς ὑπάρχειώς του, τῆς συμπεριφροδᾶς του καὶ τοῦ

καθωρισμένου αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ἡ ἐνέργεια πράγματός τινος δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ ἀπορρέει ἐκ τῆς φύσεώς του.

Τὴν ἐννοιαν ταύτην τῶν σταθερῶν φύσεων δυνάμεθα νὰ διευκρινίσωμεν ἀκόμη περισσότερον ὡς ἔξης. Οἰονδήποτε συγκεκριμένον πρᾶγμα ἔχει ώρισμένας ίκανότητας νὰ ἐνεργῇ ἐπὶ ἄλλων πραγμάτων καὶ νὰ ὑφίσταται ἐνέργειαν ἀπὸ μέρους αὐτῶν· τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ἔχει σταθερῶς καὶ διμοιομόρφως προσαρμοσθῆ πρὸς τὸ σύμπαν. Ἐπὶ πλέον, ἐάν εἶνε συνθετόν τι, ἔχει προσαρμοσθῆ κανονικῶς πρὸς τὸ ἐσωτερικόν του περιβάλλον κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε τὰ μέρη του νὰ ἐνεργοῦν τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ καὶ νὰ ὑφίστανται διμοίαν ἐνέργειαν, συμφώνως πρὸς καθωρισμένους κανόνας (Φαῖδρος 270—1). Κατὰ ταῦτα τὸ συγκεκριμένον πρᾶγμα φανερώνει ἕνα σχέδιον σχέσεων, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν· αὐτὸ δὲ εἶνε ἡ οὐσία του. Τὸ δεδομένον συγκεκριμένον πρᾶγμα εἶνε τὸ σχέδιον ὃς φανερώνεται εἰς τὴν ὁρήν· τὸ εἶδος εἶνε τὸ διαρκὲς καὶ ἀφθαρτὸν σχέδιον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ πράγματος. Δὲν ὑπάρχει κανενὸς εἴδους ὑπόστρωμα ἢ ὕλη εἰς τὸ συγκεκριμένον πρᾶγμα. Τὸ σχέδιον ἀντικαθιστᾶ τὸν παράγοντα τῆς διαρκείας ἐν τῇ ἀλλοιώσει, τὸν δποῖον ὑποτίθεται ὅτι παρέχει τὸ ὑπόστρωμα. Τὸ συγκεκριμένον πρᾶγμα εἶνε ἀλλοίωσις συμφώνως πρὸς ώρισμένον τινὰ κανόνα καὶ τίποτε περισσότερον.

Κατὰ συνέπειαν ὅταν πραγματευόμεθα περὶ τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς κόσμου εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ πράττωμεν λαμβάνοντες πάντοτε ὅπ' ὅψιν μας τὴν οὐσίαν του. Ἐάν θέλω νὰ τεμαχίσω κάτι τι εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνεργήσω συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ τμητέου ἀντικειμένου, τὴν φύσιν τῆς διαδικασίας τοῦ τέμνειν, τὴν φύσιν τοῦ χρησιμοποιουμένου πρὸς τοῦτο ἐργαλείου (Κρατ. 387 Α). Ἐπειδὴ δὲ τὰ πράγματα ἔχουν φύσεις, ὑπάρχει δρυθὸς καὶ ἐσφαλμένος τρόπος τοῦ μεταχειρίζεσθαι αὐτά· δ' ὁ δρυθὸς τρόπος εἶνε «τέχνη», ἡ δποία εἶνε ἡ γνῶσις τοῦ σχεδίου τοῦ πράγματος καὶ τῶν σχέσεών του.

Τὸ νὰ κατανοήσωμεν ἕνα πρᾶγμα σημαίνει νὰ κατανοήσωμεν τὸ εἶδος του. Ὁ κοινὸς νοῦς, αἱ οὖτω λεγόμεναι ἐπιστῆμαι καὶ οἱ ἀτομισταί, ἐξηγοῦν ἕνα συγκεκριμένον συμβεβηκὸς δι' ἐνὸς ἄλλου. Πραγματεύονται περὶ τοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῶν γυμνῶν συμβεβηκότων («πραγμάτων»). Ἡ πρόρρησις τοῦ μέλλοντος βασίζεται ἐπὶ τῆς

συνήθους ἀλληλουχίας εἰς τὸ παρελθόν, καὶ προβαίνει ἀπὸ εἰδικῆς περιπτώσεως εἰς εἰδικὴν περίπτωσιν. Ἐὰν ἐρωτήσωμεν διατὶ κάτι τι εἴνε θεομόν, ὁ ἀτομιστὴς θὰ μᾶς ἀπαντήσει : διότι εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ πυρός· ἐὰν ἐρωτήσωμεν διατὶ ὁ τάδε ἀνθρωπος εἴνε ἀσθενής, ὁ ἀτομιστὴς θὰ ἀπαντήσει : διότι ἔχει ὅλιγον πυρετὸν (Φαίδων 103 Β, Κ). Ἐξηγεῖ, δηλαδὴ, τὴν ἀλλοίωσιν ἡ ὅποια συμβαίνει εἰς πρᾶγμα τι διὰ τῆς ἐπαφῆς αὐτοῦ πρὸς ἔτερον. Ὁ Πλάτων εἰρωνικῶς ἀναφέρεται εἰς τὸν τύπον τοῦτον τῆς ἐξηγήσεως ώς κομψὸν καὶ δυνατόν. Ἡ ἐπαφὴ μεταξὺ δύο πραγμάτων δὲν ἐξηγεῖ τίποτε· ἀπλῶς διαπιστώνει ἕνα γυμνὸν συμβεβηκός χωρὶς νὰ δώσῃ κανένα λόγον. Ὁ ἐμπειριστὴς θὰ εἶπει ἐπὶ παραδείγματι ὅτι ὁ Σιμμίας εἴνε μεγαλείτερος τοῦ Σωκράτους κατὰ ἕνα κεφάλι. Τὸ κεφάλι ὅμως εἴνε μικρὸν καὶ «εἴνε τερατῶδες νὰ λέγωμεν ὅτι κάποιος εἴνε μεγάλος διὰ μικροῦ τινος πράγματος» (Φαίδων 101 Β).

Ο τύπος τῆς ἐξηγήσεως τὸν ὅποιον δίδει ὁ Πλάτων περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῆς πείρας (τὸν ὅποιον περιγράφει ώς ἀσφαλῆ καὶ ἀνόητον) εἴνε ἐντελῶς διάφορος. Συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὰ φαινόμενα τῆς πείρας εἰς τὸ σχέδιον τῶν εἰδῶν. Τὸ σῶμα εἴνε ἀσθενὲς ὅταν μεταλαμβάνει τῆς ἀσθενείας. Ὁ δὲ Σιμμίας δὲν εἴνε μεγαλείτερος τοῦ Σωκράτους ἐκ τοῦ λόγου ὅτι εἴνε Σιμμίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ λόγου τοῦ μεγέθους (ἀναστήματος) τὸ ὅποιον συμβαίνει νὰ ἔχῃ· οὔτε εἴνε μεγαλείτερος τοῦ Σωκράτους ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης εἴνε Σωκράτης ἀλλὰ διότι ὁ Σωκράτης ἔχει σμικρότητα ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέγεθός του» (Φαίδων 102 Β). Αἱ ἴδιότητες τῶν πραγμάτων ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν φύσεών των· αἱ σχέσεις τῶν πραγμάτων ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν εἰδῶν· ἡ συμπεριφορὰ τῶν πραγμάτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν. Μὲ μίαν λέξιν, οἵαδή ποτε ἔγκυρος περιγραφὴ τῶν πραγμάτων συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσωμεν μίαν ἀντιστοιχίαν μεταξὺ τοῦ κόσμου τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ κόσμου τῶν παραδειγμάτων.

Ἐπὶ ἑκάστου συγκεκριμένου πράγματος διακρίνομεν ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται καὶ τὴν πραγματικότητά του. Ἡ ἐμφάνισίς του εἴνε ἡ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτουσα ἀποψίς του—ἡ ἐμπειρικὴ αὐτοῦ ἴδιότης καὶ ἡ ὑπαρξίς του—ἡ πραγματικότης του εἴνε ἡ οὐσιαστικὴ αὐτοῦ φύσις. Ἡ ἐμφάνισίς του προέρχεται ἐκ τῆς οὐσιαστικῆς αὐτοῦ φύσεως τῆς

δποίας είνε μία ἔκδήλωσις. Κατὰ ταῦτα δὲν πρόκειται καθόλου νὰ θέσωμεν ἐκποδὼν τὰ δεδομένα τῆς πείρας, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ θεωρήσωμεν ταῦτα ώς ἐπιφανείας, οὕτως εἰπεῖν, μιᾶς στερεᾶς πραγματικότητος τῆς δποίας ἢ τρίτη διάστασις παρέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου τῶν εἰδῶν. Ἡ σχέσις τοῦ εἴδους πρὸς τὸ πρᾶγμα είνε ἡ σχέσις τοῦ ἐνὸς πρὸς τὰ πολλὰ καὶ τῶν πολλῶν πρὸς τὸ ἐν. "Ἐν δεδομένον εἶδος ἐπαναλαμβανόμενον ἐπαναλαμβάνεται εἰς πολλὰ πράγματα· δύοις πολλὰ εἴδη μαζὶ ἐμφανίζονται εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Τὸ ἀγαπημένον παράδειγμα τοῦ Πλάτωνος είνε τὰ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαί. "Ο, τι είνε τὰ γράμματα εἰς τὰς συλλαβὰς ἢ τὰς λέξεις τὸ ἕδιο είνε τὰ εἴδη ώς πρὸς τὰ πράγματα. Ἐπὶ πλέον, τὰ αὐτὰ γράμματα ἐπαναλαμβάνονται εἰς πολλὰς διαφόρους λέξεις. Οὗτω λοιπὸν ἢ ἀναλογία χρησιμεύει ώς ἐπεξηγηματικὸν παράδειγμα τόσον τῆς σχέσεως ἐν - πολλὰ δύον καὶ τῆς σχέσεως πολλὰ - ἐν. "Αφ' ἐνὸς μὲν βλέποπεν ὅτι τὸ αὐτὸ γράμμα ἐπαναλαμβάνεται εἰς πολλὰς λέξεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις δύναται νὰ ἀναλυθῇ εἰς πολλὰ γράμματα (Πολιτικὸς 278 B, 285 D).

* * *

"Ηδη θὰ ἔξετάσωμεν τὴν ἄποψιν τῶν εἰδῶν ώς ὑπερβαινόντων τὴν ἐνσωμάτωσιν αὐτῶν εἰς τὸν κόσμον τῆς δόξης. Ἡ ἐνύπαρξις τῶν εἰδῶν προέρχεται ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὄντος ώς δυνάμεως· ἡ δὲ ὑπέρβασις αὐτῶν ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ὄντος ώς «ἐν - ἔαυτότητος». Τὸ τελευταῖον τοῦτο είνε ἡ ἄποψις ὑπὸ τὴν δποίαν τὰ εἴδη είνε ὑποδείγματα πρὸς ἀπομίμησιν, ἢ ώς γνώμονες διὰ τῶν δποίων ἐκτιμῶνται τὰ δεδομένα ἀντικείμενα. Κανεὶς δεδομένος ἀνθρωπος δὲν είνε πράγματι ἀνθρωπος, καμία συγκεκριμένη ἰσότης δὲν είνε ἀληθής ἰσότης, καμία λευκὴ ἐκτασις δὲν είνε ἀκριβῶς ἀσπρη, κανὲν στρογγύλον σχῆμα δὲν είνε ἐντελῶς στρογγύλον. Κανὲν συγκεκριμένον ἀντικείμενον δὲν ἐνσωματώνει πλήρως τὴν φύσιν του. "Ολα αὐτὰ δύος θέτουν τὸ ζήτημα ἀρνητικῶς καὶ ἀποτελοῦν μονόπλευρον περιγραφήν. Τὰ συγκεκριμένα πράγματα προσπαθοῦν νὰ φθάσουν τὸ εἶδος των. Αἱ ἐκφράσεις που μεταχειρίζεται δι Πλάτων είνε «βούλεται, δρέγεται, προθυμεῖται», ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ἢ νὰ είνε (Φαίδων 74—5). Τὸ συγκεκριμένον πρᾶγμα ἔχει ώς σκοπὸν τὴν φύσιν του· είνε κίνησις μὲ κατεύθυνσιν."

εἶνε τὸ γίγνεσθαι τοῦ εἴδους. Εἶνε δῆμος ἀνυπόφευκτον νὰ μὴ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του. Κατὰ ταῦτα τὸ δεδομένον πρᾶγμα ἔνέχει ἐν ἑαυτῷ δύο κινήσεις: μίαν πρὸς ἔνα τέρμα καὶ μίαν ἄλλην πρὸς ἀντίθετον κατεύθυνσιν. "Ἐχομεν λοιπὸν προσπάθειαν καὶ ἀποτυχίαν. Ἡ προσπάθεια τοῦ Φαίδωνος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν "Ἐρωτα τοῦ Συμποσίου.

"Ο δεδομένος λοιπὸν κόσμος μας δὲν μᾶς ἐμφανίζει τὸ ὅν, ἀλλὰ τὸ γίγνεσθαι τοῦ ὄντος. Ο ἀστόχαστος νοῦς ὑπολαμβάνει ὅτι ὁ συγκεκριμένος κόσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, θεωρεῖ ὅτι τὸ νὰ κυττάξῃ γύρω του σημαίνει νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν πραγμάτων, τῶν συμβαινόντων, τῶν ὄντων. Αἱ ὑποθέσεις αὗται εἶνε ἀφελεῖς καὶ ἄκριτοι. Η κατηγορία τοῦ ὄντος δὲν ἔχει αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν ἐπὶ κανενὸς πράγματος τοῦ κόσμου τῆς πείρας. Δὲν ὑπάρχει τόποτε, ὑπάρχει μόνον τὸ γίγνεσθαι τοῦ ὄντος (γένεσις εἰς οὐσίαν). Ο κόσμος τῆς πείρας δεικνύει τὴν γένεσιν αὐτήν· εἶνε ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς ἀτελείας εἰς τὴν τελειότητα, ἡ δποία τελευταία ἀποτελεῖ ὅριον ποὺ εἶνε ἀδύνατον νὰ φθασθῇ. Διὰ νὰ ἀκριβολογήσωμεν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν, θὰ εἴπωμεν ὅτι, εἰς τὴν πείραν δὲν ὑπάρχει οὔτε κινούμενον πρᾶγμα οὔτε τέρμα πρὸς τὸ δποίον κινεῖται, ἀλλὰ ὑπάρχει μόνον κίνησις μὲ ώρισμένην κατεύθυνσιν.

Θὰ μᾶς ἥτο ἐπιτερραμμένον νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν Πλάτωνα ως «ἀντι-ἀμεσοτιστὴν» (ἐναντίον τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως). Η συνήθης τάσις δῆμος εἶνε ὑπὲρ τοῦ ἐμπειρισμοῦ, ὁ δποῖος ἐρμηνεύει τὴν γνῶσιν ως ἀμεσον παράστασιν. Κατὰ τὸν Πλάτωνα γνῶσις δὲν εἶνε νὰ εἶνε τι δεδομένον μὲ οἰονδήποτε εἶδος· τὸ πραγματικὸν γιγνώσκεται μόνον διὰ τῆς ὑποβολῆς ἢ τῆς νοήσεως. Τὸ πραγματικὸν εἶνε πέραν τοῦ δεδομένου καὶ γιγνώσκεται μόνον ως ἡ κατεύθυνσις, τὴν δποίαν μᾶς δεικνύει τὸ δεδομένον. Γνῶσις δὲν εἶνε ἡ σχέσις τῆς διανοίας πρὸς κάτι τι «ἔμπροσθεν» αὐτῆς εὑρισκόμενον· ἡ γνῶσις δὲν ἀναλύεται εἰς μίαν σκεπτομένην διάνοιαν καὶ εἰς τὸ περιεχόμενόν της. Τὸ γιγνωσκόμενον δὲν εἶνε περιεχόμενό τι· εἶνε σκοπούμενον. Εἶνε ἀληθὲς βεβαίως ὅτι ὁ Πλάτων λέγει ὅτι εἰς μίαν ἄλλην ζωὴν—προγενεστέραν καὶ μεταγενεστέραν τῆς παρούσης—ἡ διάνοια εἶνε δυνατὸν νὰ συλλάβῃ τὰ εἶδη εἰς μίαν ἀμεσον παράστασιν. Εἴτε θεωρήσωμεν ὅτι ὁ Πλά-

των ἔννοεῖ τὴν θεωρίαν του αὐτὴν κατὰ γράμμα εἴτε ὡς ἀλληγορίαν, παραμένει πάντοτε τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ γνῶσις, ὅπως ἐπιτυγχάνομεν αὐτὴν εἰς ταύτην τὴν ζωήν, ἀποτελεῖ μίαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν κάτι τι, τὸ δποῖον θὰ εἴνε πάντοτε ἐπέκεινα ἡμῶν. Τὸ γεγονὸς ποὺ ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις εἴνε δεδομένον, δὲν γιγνώσκεται ὅμως· τὸ εἶδος γιγνώσκεται, ἀλλὰ δὲν εἴνε δεδομένον τι. Εἴνε ἀνάγκη νὰ τονίσωμεν ὅτι ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐπέκεινα εἴνε πραγματικὸς παράγων εἰς τὴν γνῶσιν. Τὸ αἰσθητὸν δεδομένον ὑποδεικνύει κάτι τι πέραν αὐτοῦ· ἡ ὑποβλητικότης τοῦ αἰσθητοῦ δεδομένου δὲν εἴνε ζήτημα ψυχολογικὸν συνειδοῦ, ἀλλ᾽ ἀποτελεῖ ἀντικειμενικὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ δεδομένου καὶ τοῦ εἶδους, τὸ δποῖον ἀποσκοπεῖ· ἡ γνῶσις εἴνε αὐτοῦ προβασις. Ἡ ἀποψις ὅτι τὰ εἴδη οὐδέποτε πραγματοποιοῦνται πλήρως καὶ δεόντως φέρει πρὸς τὴν θεωρίαν ὅτι ἐν τῇ γνώσει τὰ νοῆματα δὲν εἴνε δυνατὸν νὰ ἀναχθοῦν εἰς σημείωσιν τῶν δεδομένων τῶν αἰσθήσεων· εἰς τὸ νόημα ὑπάρχει κάτι τι, τὸ δποῖον δὲν εἴνε δυνατὸν νὰ ἀναλυθῇ εἰς χαρακτηριστικὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων· τὸ κάλλος εἴνε ἔνα χαρακτηριστικὸν ὡς τοιοῦτον, ἀνεξαρτήτως καὶ πέραν οἵασδήποτε θεαθείσης ὥραιότητος· τὸ νόημά του εἴνε νόημα ἀπλοῦν καὶ καθαρόν. Καὶ ἡ γνῶσις ἐπίσης εἴνε κατὰ ταῦτα μία κίνησις καὶ μία γένεσις. Εἴνε προσπάθεια· τουτέστι μία ἀναζήτησις—ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις (Φαίδων 78 D). Ἡ γνῶσις δὲν εἴνε παράστασις, ἀλλὰ διανόησις.

Τὰ εἴδη ποτὲ δὲν πραγματοποιοῦνται ἐν τῇ ὅρᾳ (Πολιτ. 472 D)· δὲν εἴνε ὑπάρξεις. Νὰ πρέπει ἀραγε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀποτελοῦν δυνατότητας πρὸς πραγματοποίησιν; Λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ Δεχομένου ὡς ἀκαθορίστου τὸ συγκεκριμένον ἀντικείμενον εἴνε κατὰ βάσιν ἀνίκανον νὰ πραγματοποιήσῃ πλήρως καὶ καταλλήλως τὰ εἴδη. Τὰ εἴδη εἴνε, οὕτως εἰπεῖν, ἀδυνατότητες.

* * *

Τὸ ἀμέσως ἐπόμενον θέμα μας θὰ εἴγε ἡ λειτουργία τῆς Ἰδέας (εἶδους) ἐν τῇ διανοίᾳ. Θὰ προσπαθήσωμεν νὰ δείξωμεν τὸν παραληλισμὸν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ θέματος τούτου καὶ τῆς λειτουργίας τῶν εἰδῶν εἰς τὰ πράγματα.

Τὰ εἴδη ἐνυπάρχουν τόσον εἰς τὰ πράγματα ὅσον καὶ εἰς τὴν διά-

νοιαν: τὸ δποῖον σημαίνει ὅτι εἶνε τόσον οὐσίαι ὅσον καὶ ἔμφυτοι
ἰδέαι. Οὐχ ἡτον, τὰ εἴδη εἶνε ἀνεξάρτητα τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς
τὰ πράγματα· δμοίως, τὰ εἴδη δὲν συνιστῶνται διὰ τῆς γνωστικῆς ἐνερ-
γείας. Ὁ δοντολογικὸς κόσμος καὶ ὁ κόσμος τῆς ὑπάρξεως ἀντικατο-
τρίζουν ἄλλήλους. Οὖν σχέσιν ἔχουν τὰ εἴδη πρὸς τὰ πράγματα, τὴν
αὐτὴν σχέσιν ἔχουν αἱ ἔννοιαι πρὸς τὰς εἰκόνας τῆς αἰσθήσεως.

Τὰ δεδομένα τῆς αἰσθήσεως στεροῦνται ἀκριβείας. Αἱ εἰκόνες τῶν
αἰσθήσεων τρεμουλιάζουν καὶ κυμαίνονται ἐνῷ αἱ σημασίαι πρέπει νὰ
εἶνε σταθεραί.³ Εὰν διαρκοῦντος ἐνὸς συλλογισμοῦ κατὰ τὸν δποῖον
προχωρῶ ἀπὸ τῶν προτάσεων εἰς τὰ συμπεράσματα, ἥθελε μεταβληθῆ
ἡ ἔννοια ποὺ εἶχα, τότε δὲν θὰ ἔχω ἀποδεῖξει ἐκεῖνο ποὺ ἔξεκίνησα
νὰ ἀποδεῖξω. Ἡ διανόησις ἀπαιτεῖ ταυτότητα τῆς σημασίας διὰ μέ-
σου τοῦ χρόνου. Ἡ ὑπὸ τῆς πείρας ὅμως παρεχομένη σημασία δὲν
εἶνε ποτὲ ἡ αὐτὴ ἄλλὰ μεταβάλλεται μεταβαλλομένων τῶν περιστάσεων
καὶ τῶν ψυχολογικῶν καταστάσεων. Τούναντίον ἡ διανόησις εἶνε μία
ἀμοιβαία ἀναφορὰ μεταξὺ καταστάσεων διατελουσῶν ὑπὸ διαφόρους
συνθήκας. Κατὰ ταῦτα αἱ ἔννοιαι δὲν εἶνε εἰκόνες οὔτε καὶ σημασίαι
εἰλημμέναι ἐκ τῆς πείρας.

Αἱ εἰκόνες τῆς αἰσθήσεως ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ καθ' ἔκα-
στον ἄτομα, καὶ ὅμως ἡ γνῶσις εἶνε γενική: καὶ οὗτω αἱ ἔννοιαι εἶνε
κοιναὶ εἰς διαφόρους διανοίας. Διὰ μέσου τῶν ἔννοιῶν ἐπιτυγχάνομεν
ταυτότητα ἀναφορᾶς πρὸς διάφορα ἀντικείμενα, ταυτότητα ἀναφορᾶς
πρὸς διαφόρους ἐποχὰς τῆς αὐτῆς διανοίας. Αἱ ἔννοιαι ἀποτελοῦν
ἀρχὰς ταυτότητος ἐν τῇ γνώσει (Κρατ. 385-6, Σοφιστ. 249 C).
Οὗτω λοιπὸν ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ ἔννοιῶν καὶ ἐντυπώσεων (τῶν αἰσθή-
σεων) εἶνε ἀντίθεσις μεταξὺ ἀκριβείας καὶ ἀκαθοριστίας, μεταξὺ στα-
θερότητος καὶ τρεμουλιάσματος, μεταξὺ ἀνήκοντος γενικῶς εἰς πολλοὺς
καὶ ἀνήκοντος εἰδικῶς εἰς ἓνα, μεταξὺ ταυτότητος καὶ ποικιλίας.

³ Επίσης, τὰ ἐκ τῆς πείρας χαρακτηριστικὰ εἶνε σχετικά οὕτω τὸ
μέγα εἶνε σχετικὸν πρὸς τὸ σμικρὸν καὶ ἀντιστρόφως (Πολιτικὸς
283 D, ἐπ.). ³ Ενῷ αἱ ἔννοιαι δρίζουν ἀπόλυτα μέτρα, π. χ. ἀναστή-
ματος, μεγέθους καὶ σμικρότητος. ³ Εξ οὗ ἐπεται ὅτι αἱ ἔννοιαι δὲν
εἶνε κατασκευασμέναι ἀπὸ τὰ ὑλικὰ τῶν αἰσθήσεων. Αἱ ἔννοιαι προ-
λαμβάνουν τὴν πεῖραν καὶ ἡ πεῖρα προϋποθέτει τὰς ἔννοιας. Εἰς τὴν

πεῖραν γνωρίζω ὅτι ή δεδομένη συγκεκριμένη ἰσότης δὲν εἶνε ἀκριβῆς ἰσότης. Ἡ διάνοια δὲν θὰ ᾖ το δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τοῦτο ἐὰν δὲν εἶχεν ἥδη προηγουμένως μίαν ἔννοιαν τῆς ἀφηρημένης ἰσότητος. «Εἶνε ἄρα ἀνάγκη νὰ εἴχομεν ἥδη γνῶσιν τῆς ἰσότητος πρὸ τοῦ χρόνου διε ἴδοντες διὰ πρώτην φορὰν ἵσα πράγματα ἐσκέφθημεν ., ὅλα αὐτὰ ἐπιθυμοῦν νὰ εἶνε ὅμοια πρὸς τὸ ἵσον εἶνε ὅμως ὑποδιέστερα „ . . Πρὸ τὸν ἄρα νὰ ἀρχίσωμεν νὰ βλέπωμεν ἥ νὰ ἀκούωμεν ἥ νὰ χρησιμοποιῶμεν τὰς ἄλλας αἰσθήσεις μας, εἶνε ἀνάγκη κάπου γὰρ ἀπεκτήσαμεν γνῶσιν τῆς ἀπολύτου ἥ ἀφηρημένης ἰσότητος, ἐὰν πρόκειται νὰ συγκρίνωμεν πρὸς αὐτὴν τὰ ἵσα τὰ δποῖα ἀντιλαμβανόμεθα διὰ τῶν αἰσθήσεών μας καὶ νὰ ἔννοιήσωμεν ὅτι δλα τὰ τοιαῦτα πράγματα δρέγονται νὰ ὅμοιάσουν πρὸς τὴν ἀφηρημένην ἰσότητα ἀλλ’ ὑπολείπονται αὐτῆς» (Φαίδων 75 B).

Αἱ ἔννοιαι εἶνε γνώμονες διὰ τὰς ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἐντυπώσεις, οἱ δποῖοι καθιστοῦν τὴν διάνοιαν ἕκανην νὰ ἔξακριβώσῃ ἐὰν ή δεδομένη ἰσότης εἶνε ἀκριβῆς. Τὰ μέτρα διὰ τὴν πεῖραν δὲν προέρχονται ἐκ τῆς πείρας· εἶνε ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον δεδομένα ἐκ τῶν προτέρων (*a priori*).

Διὰ τοὺς λόγους τούτους δ Πλάτων κάμνει διάκρισιν μεταξὺ ἔννοιῶν καὶ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἐντυπώσεων, τόσον ἐσωτερικῶς καὶ οὐσιαστικῶς ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς προελεύσεώς των. Πῶς, λοιπόν, κατ’ ἀρχὴν ἔχομεν ἔννοιάς ; Ἡ ἀρχή μας ὅτι αἱ ἔννοιαι δὲν γεννῶνται διὰ τῆς πείρας εἶνε ἀληθής, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐντελῶς ἀκριβῆς: αἱ ἔννοιαι δὲν γεννῶνται καθόλου, οὔτε ἐκ τῆς πείρας οὔτε ἐκ τῆς σκέψεως: δὲν ἔχουν ἕστορίαν, δὲν εἶνε συμβεβηκότα. Δυνάμεθα νὰ γενικεύσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς πείρας εἰς τρόπον ὃστε νὰ σημαίνῃ ἀνακάλυψιν, ἐκμάθησιν, πᾶσαν ἀπαιτουμένην γνῶσιν. Τοιαύτη γνῶσις εἶνε χρονικόν τι συμβεβηκός, τὸ δποῖον γεννᾶται καὶ παρέρχεται. Μία διαδικασία ὅμως ἐκμαθήσεως προϋποθέτει τὴν γνῶσιν ὥρισμένων κριτηρίων καὶ κανόνων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δποίων πραγματοποιεῖται καὶ ἐξελέγχεται ἥ γνωστικὴ ἐνέργεια. Ἡ γνῶσις ὡς ἀπόκτησις προϋποθέτει γνῶσιν ἥ δποία νὰ μὴ εἶνε ἀπόκτησις· ὑπάρχει ἥ γνῶσις ὡς ἀνακάλυψις καὶ ἥ γνῶσις ὡς κεκτημένον τι. Τὸ τοιοῦτον καθίσταται **ἴδιαμετέρω** καταφανὲς εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν κατηγοριῶν τὰς δποίας ὁ Πλάτων ἀποκαλεῖ «μέγιστα γένη». Πᾶν δτι κατανοοῦμεν τὸ ἐν-

νοοῦμεν ὡς ἐν καὶ πολλά, ὡς ὅν μετὰ μὴ ὄντος, ὡς ταυτὸν κτλ. Αἱ κατηγορίαι αὗται εἶνε διευθύνουσαι ἀρχαὶ εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν πρὸς κατανόησιν· ἀποτελοῦν μέρος ἀναπόσπαστον τῆς διανοήσεως καὶ δὲν τὰς ἀποκτᾷ κανεὶς διὰ τῆς διανοήσεως. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} “Ο, τι ἀληθεύει διὰ τὰς κατηγορίας ἀληθεύει καὶ διὰ τὰ εἴδη ποὺ ἔχουν πλέον περιωρισμένην γενικότητα δηλαδὴ διὰ τὰς ἴδεας. Πᾶσα γνῶσις δὲν εἶνε παρὰ μία διαδικασία ἐρμηνείας. **Τὸ νὰ κατανοήσωμεν** ἔνα συγκεκριμένον ἀντικείμενον σημαίνει **νὰ τὸ ἐρμηνεύσωμεν** ὡς τοιοῦτον καὶ τοιοῦτον, νὰ τὸ ἀναφέρωμεν εἰς ταύτην ἥ τι ἔκεινην τὴν ἔννοιαν, νὰ τὸ ἐρμηνεύσωμεν μέσον τοῦ **πλαισίου τοῦ** συστήματός μας ἔννοιῶν. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} Ἐκμανθάνω μίαν νέαν γλῶσσαν μεταφράζων τὰς ἔννοιας λέξεις εἰς λέξεις τῆς μητρικῆς μου γλώσσης. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} Αποκτῶ γνῶσιν τοῦ πέριξ μου κόσμου μὲ τὸ νὰ προσαρμόσω τὰς ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἐντυπώσεις πρὸς μίαν ἔννοιολογικὴν γλῶσσαν. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μία ἀπόλυτος ἔναρξις τῆς γνώσεως· τὸ νὰ ἔννοω τι σημαίνει νὰ «ἔννοω ὡς τι» καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε ἀνάγκη νὰ προϋπάρχῃ τὸ σύμπλεγμα ἔκεινο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὅποιου ἔννοω τὰ δεδομένα μου. Τὸ γνωστὸν παράδοξον τὸ ὅποιον ἀναφέρει ὁ Πλάτων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκμάθησιν σχετίζεται ἀκριβῶς μὲ τὸ προκείμενον ζήτημα. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἴπω πραγματικῶς ὅτι μανθάνω κάτι τι ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Διότι διὰ νὰ εἴμαι εἰς θέσιν νὰ ἐρευνήσω διὰ κάτι τι, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχω γνῶσιν αὐτοῦ. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} Εὰν δημος οὕτω ἔχει τὸ πρᾶγμα τότε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐρευνήσω. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} Ο Πλάτων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ἀφοῦ ἥ γνῶσις εἶνε ἐρμηνεία δὲν γεννᾶται πράγματι γνῶσις. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} Η γνῶσις συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχωμεν μίαν συσχέτισιν μεταξὺ τῶν δεδομένων τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ συστήματος των ἔννοιολογικῶν συντεταγμένων.

Αἱ ἔννοιαι δεικνύουν τὸ πραγματικόν· δὲν εἶνε ἀπλῶς ἀφηρημέναι ἔννοιαι· δὲν εἶνε ἐφεύρεσις τῆς διανοίας. Τὸ σχέδιον τῶν ἔννοιῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀντικειμενικὸν σχέδιον. ^{ΔΙΕΓΕΡΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ ΦΙΛΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ} Εξ οὗ ἔπειται ὅτι τὸ ἔννοιολογικὸν σχέδιον δὲν εἶνε αὐθαίρετον· δὲν εἶνε ἐκ πολλῶν δυνατῶν σχεδίων τὸ ὅποιον ἔξελεξεν αὐθαιρέτως ἥ διάνοια. Δὲν ὑπάρχει παρὰ ἐν μόνον ἔγκυρον σχέδιον ἔννοιῶν· εἶνε δὲ τοῦτο ἔνας ἀμετάβλητος καθορισμὸς τῆς διανοίας· κατὰ ταῦτα εἶνε ἔμφυτος.

“Οταν δὲ οἱ Πλάτων ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς φιλοσοφικῆς σκηνῆς οἱ Σοφισταὶ εἶχον ἀπὸ ίκανοῦ ἥδη χρόνου ἀρχίσει τὰς ἐπιθέσεις των κατὰ τῶν παραδεδεγμένων ἀξιῶν καὶ πεποιθήσεων μὲ τὸ ὅπλον τῆς σχετικότητος. Ἡ θεωρία τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ ὄντος - δι’ - ἑαυτὸν εἶνε ἀπάντησις εἰς τὸν Σοφιστά. Λιότι τὸ πραγματικὸν δὲν εἶνε σχετικὸν πρὸς τὸν χῶρον ἢ τὸν χρόνον ἢ πρὸς τὸν ἀντιλαμβανόμενον. Κατὰ ταῦτα τὰ μέτρα καὶ ἡ ἀληθεία εἶνε αἰώνιοι, γενικαὶ καὶ ἀπόλυτοι. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Πλάτωνος δὲν ἔχει ἀπλῶς σχέσιν πρὸς τὴν ἀθηναϊκὴν σκηνὴν τῆς ἐποχῆς του· ἔχει μεταφυσικὸν περιεχόμενον ὑπεροτάτης γενικότητος καὶ σπουδαιότητος. Τὸ πραγματικόν, τὸ ἀληθὲς εἶνε ἔκεινο τὸ δποῖον εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὰς συνοδευούσας αὐτὸ συνθήκας. «Τόδε» ὡς κάτι τὸ δποῖον δεικνύομεν. ἢ τὸ δποῖον σκεπτόμεθα εἶνε ἀντικείμενον ἐν ἀπομονώσει· ἄλλως δὲν θὰ ᾖ το δυνατὸν νὰ εἶνε «τί». Τὸ νὰ εἶνε τι σημαίνει νὰ εἶνε τοιοῦτον, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ οἵονδήποτε ἄλλο. Εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ ὄντος - δι’ - ἑαυτό, ἔχομεν τὴν ἔννοιαν τῆς οὐσίας, ὅχι βέβαια κατ’ ὄνομα ἄλλὰ κατὰ τὸ πρᾶγμα. Εἶνε ἀλήθεια ὅτι ὁ Πλάτων εἰδικεύει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀληθῶς πραγματικοῦ εἰσάγων τὴν ἴδεαν τῆς δυνάμεως, τουτέστι τῆς κοινωνίας τῶν εἰδῶν. Οὐχ ἡττον ἐπιμένει ἐπὶ τοῦ σημείου ὅτι, εἰς ὅλας τὰς ἀμοιβαίας των σχέσεις καὶ τὰς ἀμοιβαίας των ἐπαγωγάς, τὰ εἴδη πρέπει νὰ εἶνε πράγματα καθ’ ἑαυτά. Ἐάν, τονίζοντες τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις τῶν εἰδῶν, παύσωμεν νὰ ἔχωμεν πρὸ διφθαλμῶν μας τὸ ἐν-έαυτοῖς - εἶναι αὐτῶν, θὰ ἀποκτήσωμεν κόσμον χωρὶς διαρθρώσεις καὶ ἐστερημένον ὄντος. Εἰς μίαν κατάστασιν εἰς τὴν δποίαν ὅλαι αἱ ὄντότητες μεταβάλλονται ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην, ἢ γνῶσις θὰ ᾖ ἀδύνατος· εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάρξουν στάσεις εἰς τὴν διαλεκτικὴν κίνησιν, ἀπὸ τὰς δποίας νὰ δύναται νὰ πιασθῇ ἢ διανόησις. Ἡ διαλεκτικὴ κίνησις ἀντανακλᾷ τὴν κοινωνίαν τῶν εἰδῶν· ἢ στάσις τῆς κινήσεως ἀποδίδει τὴν οὐσιαστικότητα τῶν ἴδεων, τὸ γεγονός ὅτι εἶνε πλήρεις καθ’ ἑαυτάς. Μὲ μίαν λέξιν ἢ ἴδιότης τοῦ ἐν-έαυτῷ - εἶναι εἶνε ἀπαραίτητος τόσον διὰ τὴν σύστασιν τῆς πραγματικότητος ὅσον καὶ διὰ τὴν γνῶσιν αὐτῆς.